

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
FAKULTETA ZA KEMIJO IN KEMIJSKO
TEHNOLOGIJO
NARAVOSLOVNOTEHNIŠKA
FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

POLONA STENOVEC

**UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
FAKULTETA ZA KEMIJO IN KEMIJSKO
TEHNOLOGIJO
NARAVOSLOVNOTEHNIŠKA
FAKULTETA
Študijski program: BIOLOGIJA in KEMIJA**

**ANALIZA POGOVOROV OBISKOVALCEV ŽIVALKEGA VRTA
O IZBRANIH ŽIVALSKIH VRSTAH**

DIPLOMSKO DELO

Mentorica:

Jelka STRGAR

Somentor:

Iztok Tomažič

Kandidatka:

Polona STENOVEC

Ljubljana, december 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
FAKULTETA ZA KEMIJO IN KEMIJSKO
TEHNOLOGIJO
NARAVOSLOVNOTEHNIŠKA
FAKULTETA

Študijski program: Biologija in kemija

ANALIZA POGOVOROV OBISKOVALCEV ŽIVALSKEGA VRTA
O IZBRANIH ŽIVALSKIH VRSTAH
Diplomsko delo (Univerzitetni študij)

AN ANALYSIS OF ZOO VISITORS CONVERSATIONS ABOUT SELECTED
ANIMAL SPECIES
Graduation thesis (University studies)

Mentorica:

Jelka STRGAR

Somentor:

Iztok Tomažič

Kandidatka:

Polona STENOVEC

Ljubljana, december 2013

Diplomsko delo je zaključek univerzitetnega študija Kemije in biologije. Opravljeno je bilo v Skupini za biološko izobraževanje Oddelka za biologijo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Študijska komisija Oddelka za biologijo je potrdila naslov in temo diplomskega dela ter za mentorico imenovala dr. Jelko Strgar, za somentorja pa dr. Iztoka Tomažiča.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: prof. dr. Peter TRONTELJ

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo

Recenzent: doc. dr. Alenka POLAK

Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

Član: doc. dr. Jelka STRGAR

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo

Član: doc. dr. Iztok TOMAŽIČ

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo

Datum zagovora:

Naloga je rezultat lastnega raziskovalnega dela.

Spodaj podpisana se strinjam z objavo svoje diplomske naloge v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddala v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Polona Stenovec

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA (KDI)

ŠD	Dn
DK	59:069.029:303.425(043.2)
KG	Živalski vrt, pogovori, analiza, izbrane živalske vrste
AV	STENOVEC Polona
SA	STRGAR, Jelka (mentor) / TOMAŽIČ, Iztok (somentor)
KZ	SI-1000 Ljubljana, Večna pot 111
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta; Oddelek za biologijo
LI	2013
IN	ANALIZA POGOVOROV OBISKOVALCEV ŽIVALSKEGA VRTA O IZBRANIH ŽIVALSKIH VRSTAH
TD	Diplomsko delo (Univerzitetni študij)
OP	Strani: 73; tabele: 15 ; diagrami: 5; viri: 22
IJ	sl
JI	sl/en
AL	Živalski vrtovi so neformalne izobraževalne ustanove, kjer naj bi ljudje poleg preživljanja prostega časa in zabave spoznali tudi trenutne okoljske probleme, povezane z živalmi. Ena od oblik preverjanja predstav obiskovalcev živalskih vrtov o živalih je analiza pogovorov obiskovalcev ob živalih. Na vsebino in potek pogovora lahko vplivajo številni dejavniki, kot so namen obiska, socialna sestava skupine, predhodno pridobljeni znanje, stališča in stereotipi, atraktivnost opazovane živali ter prostorska razporeditev živalske obore ali terarijske posode. Z raziskavo smo želeli preveriti, o čem se pogovarjajo obiskovalci živalskega vrta ob predstavnikih izbranih živalskih vrst. V ta namen smo analizirali pogovore ob treh karizmatičnih vrstah: modrasu (<i>Vipera ammodytes</i>), morskem levu (<i>Zalophus californianus</i>) in šimpanzu (<i>Pan troglodytes</i>). V analizo vsebine pogovorov je bilo v celoti vključenih 540 oseb, od tega 137 odraslih moških, 169 odraslih žensk in 234 otrok. Pri morskem levu je v pogovorih sodelovalo 146 oseb, pri šimpanzih 141 in pri modrasih 253 oseb. Pogovori so bili posneti z diktafonom in obdelani s pomočjo ustreznega računalniškega programa. Pri vseh treh živalskih vrstah smo zabeležili stalno usmerjenost pogovora na prostor ali žival. Pogovori so bili tako pri morskih levih kot tudi pri šimpanzih osredotočeni na živali, medtem ko sta modrasa večinoma ostala prezrta zaradi atraktivnejših živalskih vrst v njuni bližini.

KEY WORDS DOCUMENTATION (KWD)

- DN Dn
- DC 59:069.029:303.425(043.2)
- CX Zoo, conversation, analysis, selected animal species
- AU STENOVEC Polona
- AA STRGAR Jelka (mentor)
- PP SI-1000 Ljubljana, Večna pot 111
- PB Univerza v Ljubljani; Biotehniška fakulteta; Oddelek za biologijo
- PY 2013
- TI AN ANALYSIS OF ZOO VISITORS CONVERSATIONS ABOUT SELECTED ANIMAL SPECIES
- DT Graduation thesis (University studies)
- NO Pages; 73; tables: 15; diagrams: 5; resources: 22
- LA sl
- AL sl/en
- AB Zoos are one of the many informal educational institutions, where people are not only entertained, but can be learned about the current environmental problems associated with animals. Different performances of zoo's visitors about animals could be analyzed through the conversations that are being performed, while watching certain animal species. The content and the course of the conversation are normally affected by many factors: the purpose of the visit; the social composition of the group; previously obtained: knowledge, attitudes, stereotypes; attractiveness of the observed animals. This research was used to determine the content of the visitors' conversation about selected animal species. Conversation of zoo's visitors about three charismatic species (viper – *Vipera ammodytes*, sea lion – *Zalophus californianus* and chimpanzee – *Pan togodytes*) were recorded with help of special recorder and were further more processed with an appropriate computer program. Contents of conversation of 540 persons (137 men, 169 women and 234 children) was analyzed. 146 people were involved in conversation analysis while watching sea lion, 141 people at chimpanzees, and at viper 253 people were involved. For all three species, constant attention to a space or an animal was recorded. Visitors payed full attention while watching sea lion and chimpanzees, while in the case of viper, spices was mostly overseen due to the more attractive species, located nearby.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	1
2 PREGLED OBJAV	2
2.1 POMEN IN VLOGA ŽIVALSKIH VRTOV	2
2.2 VLOGA IN POMEN POGOVOROV V ŽIVALSKIH VRTOVIH TER DRUGIH NARAVOVARSTVENIH USTANOVAH	3
2.2.1 ORODJA IN RAZLIČNI PRISTOPI K ANALIZI POGOVOROV	3
2.3 POUČEVANJE IN UČENJE S POMOČJO BESEDNEGA SPORAZUMEVANJA	6
2.4 NAMEN ŠTUDIJE	8
3 MATERIAL IN METODE	10
3.1 NAČRTOVANJE RAZISKAVE	10
3.2 POTEK RAZISKAVE	10
3.3 INSTRUMENT	11
3.3.1 POGOVORNI TRIKOTNIK ZNANJA IN RAZUMEVANJA OBISKOVALCEV	11
3.3.2 HETERONOMNI KODIRNI SISTEM	12
3.3.2.1 ZGRADBA HETERONOMNEGA KODIRNEGA SISTEMA	12
3.3.2.2 OPISNA KATEGORIZACIJA POGOVORNIH KATEGORIJ PRI POSAMEZNIH ŽIVALSKIH VRSTAH	15
3.4 IZBOR VZORCA	16
3.4.1 IZBOR ŽIVALI	16
3.4.1.1 RAZLOGI ZA IZBOR POSAMEZNIH ŽIVALSKIH VRST	16
I. ŠIMPANZ (<i>PAN TROGLODYTES</i>)	16
II. MORSKI LEV (<i>ZALOPHUS CALIFORNIANUS</i>)	16
III. MODRAS (<i>VIPERA AMMODYTES</i>)	17
3.4.2 IZBOR VZORCA	18
3.5 STATISTIČNA OBDELAVA PODATKOV	21
4 REZULTATI	22
4.1 KVANTITATIVNI DEL REZULTATOV	22
4.1.1 POGOSTOST POJAVLJANJA DOLOČENE POGOVORNE KATEGORIJE PRI POSAMEZNI ŽIVALSKI VRSTI	24
4.1.2 POGOSTOST POJAVLJANJA DOLOČENE POGOVORNE KATEGORIJE PRI POSAMEZNI ŽIVALSKI VRSTI GLEDE NA SKUPINO UDELEŽENCEV POGOVORA	26
I. MORSKI LEV	26
II. ŠIMPANZ	28
III. MODRAS	29

4.1.3 POGOSTOST POJAVLJANJA DOLOČENE POGOVORNE KATEGORIJE PRI POSAMEZNI ŽIVALSKI VRSTI GLEDE NA STAROSTNO SKUPINO UDELEŽENCEV POGOVORA (ODRASEL, OTROK)	32
I. MORSKI LEV	32
II. ŠIMPANZ	33
III. MODRAS	36
4.1.4 POGOSTOST POJAVLJANJA DOLOČENE POGOVORNE KATEGORIJE PRI POSAMEZNI ŽIVALSKI VRSTI GLEDE NA POGOVOR ZNOTRAJ ALI ZUNAJ DRUŽINE	38
I. MORSKI LEV	38
II. ŠIMPANZ	39
III. MODRAS	41
4.2 KVALITATIVNI DEL REZULTATOV	43
4.2.1 KVALITATIVNA ANALIZA POGOVOROV PRI MORSKIH LEVIH	44
4.2.2 KVALITATIVNA ANALIZA POGOVOROV PRI ŠIMPANZIH	46
4.2.3 KVALITATIVNA ANALIZA POGOVOROV PRI MODRASIH	48
5 RAZPRAVA IN SKLEPI	51
5.1 POGOSTOST POJAVLJANJA DOLOČENE POGOVORNE KATEGORIJE PRI POSAMEZNI ŽIVALSKI VRSTI	51
5.2 POGOSTOST POJAVLJANJA DOLOČENE POGOVORNE KATEGORIJE PRI POSAMEZNI ŽIVALSKI VRSTI GLEDE NA SKUPINO UDELEŽENCEV V RAZISKAVI	52
5.3 POGOSTOST POJAVLJANJA DOLOČENE POGOVORNE KATEGORIJE PRI POSAMEZNI ŽIVALSKI VRSTI GLEDE NA PRIPADNOST UDELEŽENCEV POGOVORA DOLOČENI STAROSTNI SKUPINI (ODRASEL, OTROK)	54
5.4 POGOSTOST POJAVLJANJA DOLOČENE POGOVORNE KATEGORIJE PRI POSAMEZNI ŽIVALSKI VRSTI, GLEDE NA (NE)PRIPADNOST UDELEŽENCEV DRUŽINI	55
6 SKUPNA RAZPRAVA IN SKLEPI	57
7 POVZETEK	60
8 VIRI	62

KAZALO DIAGRAMOV

<i>Diagram 1: Shema pogovornega trikotnika (Tunncliffe, 2009)</i>	12
<i>Diagram 2: Frekvenčna porazdelitev skupin v vzorcu</i>	18
<i>Diagram 3: Frekvenčna porazdelitev udeležencev v pogovorih pri morskih levih</i>	19
<i>Diagram 4: Frekvenčna porazdelitev udeležencev v pogovorih pri šimpanzih</i>	19
<i>Diagram 5: Frekvenčna porazdelitev udeležencev pogovora pri modrasih</i>	20

KAZALO TABEL

<i>Tabela 1: Heteronomni kodirni sistem</i>	13
<i>Tabela 2: Primeri nekaterih opisov pogovornih kategorij pri morskem levu, šimpanzu in modrasu</i>	15
<i>Tabela 3: Pogostost pojavljanja določene kategorije pri posamezni živalski vrsti</i>	24
<i>Tabela 4: Frekvenčna porazdelitev posameznih pogovornih kategorij pri morskih levih glede na skupino udeležencev pogovora</i>	26
<i>Tabela 5: Frekvenčna porazdelitev posameznih pogovornih kategorij pri šimpanzih glede na skupino udeležencev pogovora</i>	28
<i>Tabela 6: Frekvenčna porazdelitev posameznih pogovornih kategorij pri modrasih glede na skupino udeležencev pogovora</i>	30
<i>Tabela 7: Frekvenčna porazdelitev posameznih pogovornih kategorij pri morskih levih glede na starostno skupino</i>	33
<i>Tabela 8: Frekvenčna porazdelitev posameznih pogovornih kategorij pri šimpanzih glede na starostno skupino</i>	35
<i>Tabela 9: Frekvenčna porazdelitev posameznih pogovornih kategorij pri modrasih glede na starostno skupino</i>	37
<i>Tabela 10: Frekvenčna porazdelitev posameznih pogovornih kategorij pri morskih levih glede na ne(pripadnost) družini</i>	39
<i>Tabela 11: Frekvenčna porazdelitev posameznih pogovornih kategorij pri šimpanzih glede na (ne)pripadnost družini</i>	40
<i>Tabela 12: Frekvenčna porazdelitev posameznih pogovornih kategorij pri modrasih glede na (ne)pripadnost družini</i>	42
<i>Tabela 13: Opisna opredelitev vsebinskih kategorij pri morskih levih</i>	44
<i>Tabela 14: Opisna opredelitev vsebinskih kategorij pri šimpanzih</i>	46
<i>Tabela 15: Opisna opredelitev vsebinskih kategorij pri modrasih</i>	50

1 UVOD

Živalski vrtovi imajo poleg prikazovanja živali širši javnosti tudi vse izrazitejši naravovarstveni pomen. Naravovarstvena naloga zajema predvsem gojenje in vnovični vnos ogroženih živalskih vrst v naravno okolje. Poleg navedenega pa imajo živalski vrtovi pomembno nalogo ozaveščanja širše javnosti o ogroženih živalskih vrstah in razlogih za njihovo ogroženost (Moss in Esson, 2010).

Ena od oblik preverjanja predstav obiskovalcev živalskih vrtov o živalih je analiza pogovorov obiskovalcev ob živalskih oborah ali terarijskih posodah (Tunncliffe, 1996). Pogovor je oblika besednega sporazumevanja in način neformalnega učenja. Sporazumevanje med starši in otroki največkrat vključuje medsebojno izmenjavo informacij. Otrok je tisti, ki zastavlja vprašanja, starši pa na vprašanja odgovarjajo in s tem otroku zagotovijo dotok informacij (Tizard in sod., 1983). Na vsebino in potek pogovora vplivata tako namen obiska kot tudi socialna sestava skupine, ki je vpletena v medsebojno sporazumevanje. Pogovor lahko poteka znotraj družine, znotraj skupine odraslih oseb, znotraj skupine otrok, ki jo nadzira odrasla oseba, ali pa med otroki samimi. Na obliko pogovora obiskovalcev vpliva narava opazovanega objekta ter medsebojne interakcije in zanimanje obiskovalcev. Vsebina pogovora nam tako kaže, katere teme so obiskovalcem dovolj zanimive, da o njih govorijo. Prav tako pa nam pokaže, kako številni drugi dejavniki (lokacija opazovanega objekta, vrsta objekta, vedenje objekta in namen obiska) vplivajo na potek pogovora (Reade in Waran, 1996; Tunncliffe, 1996; Clayton in sod., 2009).

Na območju Slovenije študija, ki bi preverjala predstave in analizirala pogovore obiskovalcev živalskega vrta, še ni bila izvedena, zaradi česar smo se odločili za tovrstno raziskavo. V ta namen smo izbrali tri karizmatične živalske vrste: modrasa (*Vipera ammodytes*), morskega leva (*Zalophus californianus*) in šimpanza (*Pan troglodytes*), za katere smo se odločili analizirati vsebine pogovorov obiskovalcev ljubljanskega živalskega vrta.

Pogovore smo posneli z avdio pripomočkom (diktafonom) ter jih iz zvočnega zapisa preoblikovali v pisno obliko. Zanje smo izdelali ustrezni kodirni sistem, s pomočjo katerega smo lažje beležili pogostost posameznih vsebinskih spremenljivk. Kodirni sistem je obsegal štiri temeljne vsebinske razdelitve (1 – Žival; 2 – Odnos obiskovalcev; 3 – Pogovor o živalih iz sosednjega prostora; 4 – Drugo), znotraj katerih smo natančneje opredelili za nas pomembne vsebinske spremenljivke.

2 PREGLED OBJAV

2.1 POMEN IN VLOGA ŽIVALSKIH VRTOV

Živalski vrtovi so neformalne izobraževalne ustanove, kjer naj bi ljudje poleg preživljanja prostega časa in zabave spoznali tudi trenutne okoljske probleme, povezane z živalmi. Njihova **naravovarstvena vloga** se kaže predvsem pri varstvu živalskih vrst pred izumrtjem in varovanjem živali v njihovem naravnem okolju. Spodbujajo tudi vzrejne programe na območjih, od koder vrste izvirajo, ter osveščajo javnost za ohranjanje biološke raznovrstnosti.

Iz preteklih raziskav je znano, da so živalski vrtovi ustanove, kjer obiskovalci med pridobivanjem neposrednih izkušenj z živalmi spoznavajo predvsem vedenje živali. Za razliko od živalskih vrtov muzeji omogočajo, da se obiskovalci bolj posvečajo spoznavanju anatomije živali (Tunncliffe, 1996). Znano je tudi, da za mnoge obiskovalce obisk živalskega vrta pomeni sproščujoč, prostodnevni obisk, obisk muzeja pa je namenjen predvsem učenju.

Znanstvenoraziskovalna vloga živalskih vrtov je izredno pomembna, saj znanstveno-raziskovalno delo v naravi največkrat ni mogoče, ker veliko živalskih vrst živi življenje, ki je človeku skrito in nedostopno. V ustrezno urejenih bivališčih živalskega vrta življenje živali, njihovo vedenje in medsebojne odnose lažje proučujemo. Tako pridobljene podatke potem koristno uporabijo za gojenje živali v živalskem vrtu in njihovo uspešno nastanitev v naravnem okolju (Hönigsfeld, 1986).

Živalski vrt pa lahko predstavlja tudi odlično **turistično, kulturno in rekreacijsko** izhodišče številnim obiskovalcem, ki se namenijo aktivno preživeti in doživeti svoj prosti čas.

V živalskih vrtovih potekata dva načina izobraževanja: **formalno** in **neformalno izobraževanje**. Formalno izobraževanje v živalskem vrtu je namenjeno predvsem šolskim in predšolskim skupinam, ki jih pedagoško osebje živalskega vrta s pomočjo problemskih vprašanj seznanja z novimi spoznanji. Medtem ko je proces neformalnega izobraževanja sestavljen zgolj iz samostojne dejavnosti obiskovalcev, saj sami brez organiziranih vodenj spoznavajo različne živalske vrste. Obiskovalci se pri opazovanju živali in z udeležbo v številnih delavnicah, ki so na voljo vse leto (rojstnodnevne zabave, noč čarovnic, taborjenje, nočno vodenje, hranjenje živali, srečanje z oskrbniki ...), čustveno vključijo in živali spoznajo prek igre (Furlan, 2008).

2.2 VLOGA IN POMEN POGOVOROV V ŽIVALSKIH VRTOVIH TER DRUGIH NARAVOVARSTVENIH USTANOVAH

Pogovori imajo poleg podajanja informacije o zanimanju obiskovalcev živalskih vrtov tudi druge funkcije, saj je nemalokrat vsebina pogovora pogojena z že usvojenim, predhodno pridobljenim znanjem in pa z izkušnjami, ki se navezujejo konkretno na obisk živalskega vrta ali muzeja (Falk in Dierking, 2010 v Patrick in Tunnicliffe, 2013; Falk in Dierking, 2000 v Patric in Tunnicliffe, 2013; Falk in Dierking, 1992 v Patric in Tunnicliffe, 2013). Pogovori lahko odražajo vlogo obiskovalca znotraj njegove socialne skupine. S pogovorom tako obiskovalec lahko izraža svojo potrebo po pozornosti, nadzoru idr. (Britton, 1970 v Patrick in Tunnicliffe, 2013).

Vsaka podrobna analiza pogovorov torej zahteva natančno poznavanje splošnih načel sporazumevanja, njegovih oblik in funkcije.

Vsakdanje besedne izmenjave imajo socialno vlogo. Vsebina in oblika pogovora v živalskem vrtu ali drugi naravovarstveni instituciji sta po Brittonu sta (1970, v Patrick in Tunnicliffe, 2013) odvisni od treh dejavnikov:

- položaja oziroma okoliščin, v katerih se znajde udeleženec;
- namena obiska živalskega vrta ali muzeja (družinski obisk; obisk v času šolskega pouka, katerega namen je vzgojno-izobraževalni);
- sestave skupine.

Dialog se pri opazovanju neke živali (ekspozata) po mnenju Brittona (1970, v Patrick in Tunnicliffe, 2013) lahko razvije v dve smeri. V prvi vrsti ima pogovor lahko vzgojno-izobraževalno vlogo, druga možnost pa je »zabavna interaktivna funkcija« in je eden od načinov preživljanja prostega časa.

2.2.1 ORODJA IN RAZLIČNI PRISTOPI K ANALIZI POGOVOROV

Pogovor je besedna interakcija med vsaj dvema osebama. Potek pogovora navadno določa posameznik ali institucija. Zaradi želje po podrobnejši raziskavi vsebinsko različnih

pogovorov se je pojavila potreba po analitskem orodju, ki bi omogočal natančen vpogled v vsebino in obliko besednega sporazumevanja, ki poteka med posamezniki:

- ob vstopu v določeno institucijo (muzej, živalski vrt) in
- ob ogledu določene živalske vrste, eksponata.

Natančen vpogled v proces sporazumevanja med obiskovalci živalskega vrta lahko dobimo s tremi različnimi pristopi, tako da (Patrick in Tunnicliffe, 2013):

- ugotavljamo vsebino in obliko pogovora pri opazovanju točno določene živali;
- ugotovimo variacijo vsebine in oblike pogovora glede na sestavo skupine, ki je udeležena v sporazumevanje, pri čemer večji del pozornosti posvečamo temu, ali se vsebina in oblika pogovora spreminjata glede na:
 - skupino otrok brez odraslega spremljevalca;
 - skupino otrok z odraslim spremljevalcem;
- ugotovimo, ali so obiskovalci sprejeli in dojeli sporočilo (npr. določene razstave, plakata, eksponata) do te mere, da so ga znali smiselno vključiti v medsebojno sporazumevanje.

Pri analizi pogovorov je zelo pomembno, da poznamo in razumemo generično funkcijo jezika, kar sta v okviru študije jezikovne rabe pisnih in ustnih pogovorov v etnografiji govorjenja raziskala Sinclair in Coultard (1975, v Patrick in Tunnicliffe, 2013).

Funkcije posameznih izjav so torej odvisne od socialnih okolij, v katerih se uporabljajo. Ena od funkcij medsebojnega pogovora se nanaša na predstavitev misli, izkušenj in interesa prek izražanja svojevrstnih pripomb.

Halliday (1980, v Patrick in Tunnicliffe, 2013) razvršča pogovore v posamezne kategorije glede na način, kako so bile informacije o opazovanem objektu ali subjektu posredovane pobudniku pogovora.

V primeru, da opazovalec v sporazumevanju opise povezuje z že obstoječimi predstavami in izkušnjami, Halliday govori o tako imenovanem »izkustvu«. Takšne medsebojne izmenjave informacij o opazovanem objektu ali subjektu so po njegovem mnenju izredno »logične«.

Opazovalec se tako trudi vzpostaviti povezavo med že usvojenimi predstavami in informacijami, ki so predstavljene na ustrezni lokaciji (muzej ali živalski vrt) pred opazovanim subjektom ali objektom. Slabost takšne kategorizacije predstavlja dejstvo, da povsem zanemari prejemnika dialoga in njegove odzive, zaradi česar kategorizacija v celoti deluje enostransko (v Patrick in Tunnicliffe, 2013).

Hymes (1972) namesto tega predlaga pet glavnih vidikov razvrščanja pogovorov v posamezne kategorije (v Patrick in Tunnicliffe, 2013):

- vsi udeleženci naj bi si med seboj izmenjevali enak jezikovni slog;
- vsi pogovori naj bodo zapisani in opazovani na istih lokacijah (ob istih subjektih ali objektih);
- od vsakega udeleženca se pričakuje določena mera odzivnosti (vključenosti) v pogovor;
- pogovorni slog ima določeno obliko (diskusija; razprava, ki lahko vsebuje določene opazke in komentarje);
- pogovor se nanaša na temo, ta pa je vezana na mesto, kjer poteka pogovor (živalski vrt ali muzej).

Alternativo takšni segmentirani analizi pogovora sta v svoji študiji predstavili Ellis in Beattie (1986, v Patrick in Tunnicliffe, 2013), ki sta obravnavali medsebojno sporazumevanje (pogovor) kot kooperativno interakcijo, ki jo je po njunem mnenju mogoče razčleniti na štiri faze:

- faza oddaje, ko pobudnik pogovora odda izbrano informacijo in jo poda v ustrezni vsebinski obliki;
- faza fizičnega prenosa informacije;
- faza sprejema, ko prejemnik (drugi subjekt v pogovoru) prejme informacijo in jo spremeni v sebi razumljivo predstavo;

- faza razumevanja prenosa informacije in uporabe informacije v smiselnem pogovoru.

Ellis in Beattie (1986, v Patrick in Tunnicliffe, 2013) sta poudarili zahtevo, da mora vsak od udeležencev pogovora nujno razumeti prenos informacije drugega sodelujočega.

2.3 POUČEVANJE IN UČENJE S POMOČJO BESEDNEGA SPORAZUMEVANJA

Pogovor je oblika besednega sporazumevanja in je lastnost vsake družbene ureditve. Vsaka takšna ureditev je sestavljena iz manjših družbenih skupin, te pa se med seboj razlikujejo v načinu, izvedbi, obliki in funkciji izvajanja pogovorov (Patrick in Tunnicliffe, 2013).

Sporazumevanje med starši in otroki največkrat vključuje medsebojno izmenjavo informacij. Otrok je tisti, ki vprašanja zastavlja, starši pa na vprašanja odgovarjajo in s tem otroku zagotovijo dotok informacij. Takšno obliko sporazumevanja lahko opredelimo kot intenzivno zbiranje informacij (poizvedovanje) otroka in ne staršev. Prek informacij, ki jih starši posredujejo otroku, si ta sam ustvari lastno mnenje o temi pogovora. Njegova vprašanja pa v večini primerov zahtevajo samo podajanje ustrezne informacije, ne pa tudi razlage (Tizard, Hughes, v Patrick in Tunnicliffe, 2013). Potek poizvedovanja v odnosu otrok – starši Tizard poimenuje »prehod intelektualnega iskanja« (Tizard in Hughes, 1984 v Patrick in Tunnicliffe, 2013).

Pogovor v živalskem vrtu je torej v večini primerov pogojen z namenom obiska.

Hensel (1987, v Patrick in Tunnicliffe, 2013) je pri svojem delu opazila dve temeljni obliki sporazumevanja.

Prvo obliko je poimenovala »play-talk«. Za to obliko velja, da je pogovor usmerjen neposredno v opazovano žival in se pojavlja kot oblika sporazumevanja izključno pri družinskih obiskih. Drugo obliko pogovora pa je poimenovala »school-talk«. Zanj je navedla tipično strukturirano zaporedno obliko sporazumevanja: vprašanje – odgovor – povratna informacija. Poučevanje je po njenem mnenju torej točno določen socialni konstrukt, ki se osredotoča in vrti okoli pisne in ustne oblike sporazumevanja, zaradi česar je takšen »pogovor« veliko bolj definiran kot pa druge neformalne oblike sporazumevanja (v Patrick in Tunnicliffe, 2013).

Tough (1977, v Patrick in Tunnicliffe, 2013) je v svojem delu poudaril, da učitelji otroke ne samo vodijo, ampak jih tudi učijo s pomočjo uporabe »osnovnega učnega dialoga«, ki ga sproži učitelj sam, tako da:

- nadzira učence pri izvedbi dane naloge,
- učencem pove, kaj točno morajo narediti,
- učence usmerja s pomočjo vprašanj, ki jim dajo takojšnjo povratno informacijo o njihovem napredku pri izpolnjevanju nalog.

Zavedati se je treba, da vsebino in potek pogovora (npr. v živalskem vrtu) lahko določata tako namen obiska kot tudi socialna sestava skupine, ki je vključena v medsebojno sporazumevanje.

Pogovor lahko poteka:

- znotraj družine,
- znotraj skupine otrok, ki jo nadzira odrasla oseba,
- med otroki samimi.

Pogovor je vedno logična posledica ustreznega zunanega dražljaja. Tako ga lahko v živalskih vrtovih ali drugih naravovarstvenih institucijah predvidoma sprožita dva ključna zunanja dejavnika:

- plakati (etikete in nalepke), ki se pojavljajo ob določenem opazovanem razstavnem objektu (opazovani živali) in
- prisotnost samih živali (živali s svojo prisotnostjo in vedenjem pritegnejo obiskovalce, zato steče pogovor).

Oblika pogovora obiskovalcev je torej vedno rezultat narave opazovanega objekta (razstave), interakcije med obiskovalcem in opazovanim objektom ter zanimanja. Vsebina pogovorov nam tako posredno pokaže, katere teme obiskovalce dovolj zanimajo, da se o njih pogovarjajo. Prav tako pa nam pokažejo, kako številni drugi dejavniki (lokacija opazovanega subjekta ali objekta, vrsta subjekta ali objekta, namen obiska) vplivajo na smer poteka pogovora (v Patrick in Tunnicliffe, 2013).

2.4 NAMEN ŠTUDIJE

V sklopu raziskave smo želeli analizirati vsebino pogovorov obiskovalcev živalskega vrta za tri izbrane živalske vrste: modrasa (*Vipera ammodytes*), morskega leva (*Zalophus californianus*) in šimpanza (*Pan troglodytes*). Pri tem smo se osredotočili na teme in vsebine pogovorov glede na vrsto živali, starostno skupino (odrasli in otroci), spol in strukturo skupine obiskovalcev (družina ali ne).

Cilji raziskave so bili ugotoviti:

- ali obstajajo statistično pomembne razlike pri omenjanju posameznih pogovornih kategorij glede na vrsto opazovane živali (modras, morski lev, šimpanz);
- ali obstajajo statistično pomembne razlike pri omenjanju posameznih pogovornih kategorij glede na spol in starostno skupino obiskovalcev (moški, ženska, otrok);
- ali obstajajo statistično pomembne razlike pri omenjanju posameznih pogovornih kategorij glede na strukturo skupine obiskovalcev;
- kako živali v sosednjih terarijskih posodah ali oborah vplivajo na pogovore o izbrani živalski vrsti;
- katere napačne predstave obiskovalcev o živalih je mogoče razbrati iz njihovih pogovorov o živalih.

Pri oblikovanju raziskave smo postavili naslednje hipoteze:

H1: Pogovori pri šimpanzih in morskih levih se navezujejo predvsem na vedenje živali, pri modrasih pa na anatomijo živali in odnos do nje.

H2: Pri vseh opazovanih živalskih vrstah moški izpostavljajo predvsem gibanje in druge oblike vedenja živali, ženske pa predvsem anatomijo živali; otroci so pasivnejši opazovalci, ki sprejemajo mnenja staršev.

H3: Pogovori znotraj družine so neprekinjeni in vključujejo vse opazovane kategorije, medtem ko se osebe (skupine), ki ne pripadajo isti družini, pasivneje (brez pogovora) vključujejo v posamezne ogledde živali.

H4: Živali, ki so v bližnjem stiku (sosednje obore ali terarijske posode) z opazovano živaljo, moteče vplivajo na doživljanje živali in pogovore obiskovalcev o izbrani živali.

H5: Ker je ob oborah malo informacij o živalih, obiskovalci svoje pogovore usmerjajo predvsem na podlagi lastnih predstav in izkušenj z živalmi, kar je razlog za izražanje mnogih napačnih predstav o živalih.

3 MATERIAL IN METODE

3.1 NAČRTOVANJE RAZISKAVE

Kot osnovo za pripravo študije smo uporabili raziskavo, ki jo je razvila in v številnih delih natančneje opisala Tunnicliffova (1995a, 1996, 2009). Po njenem mnenju lahko samo z analizo pogovorov v ustreznem okolju ugotovimo, kakšne so predstave obiskovalcev o določenih živalih. Pri tem pa poudarja, da moramo biti pozorni na primerjavo predstav obiskovalcev različnih starosti, njihovo medsebojno sporazumevanje, vpliv staršev na predstave otrok ter na interakcijo obiskovalcev z organizmi (Tunnicliffe, 1996a).

Osnovni namen naše raziskave je bil analizirati vsebino pogovorov obiskovalcev živalskega vrta za tri izbrane živalske vrste: modrasa (*Vipera ammodytes*), morskega leva (*Zalophus californianus*) in šimpanza (*Pan troglodytes*).

Pri tem smo se osredotočili na teme in vsebine pogovorov, ki so prevladovali pri:

- posamezni vrsti živali,
- neki starostni skupini, ki je bila vključena v pogovor (odrasla oseba, otrok),
- nekem spolu in
- neki socialni skupini (družina ali ne), ki je obiskala živalski vrt.

Vse ustrezne podatke smo pridobili z beleženjem zvočnega zapisa z diktafonom. S tem smo poskrbeli za realni posnetek vsakodnevnih pogovorov na izbranih lokacijah in pri izbranih živalskih vrstah v živalskem vrtu.

3.2 POTEK RAZISKAVE

Raziskavo smo začeli z obsežnim pregledom literature, ki nam je omogočila vpogled v doslej izvedene analize vsebin pogovorov v živalskih vrtovih ali drugih naravovarstvenih ustanovah. Po naših podatkih takšna vrsta raziskave v slovenskem prostoru še ni bila izvedena, zato tudi podatkov o temah pogovorov v ljubljanskem živalskem vrtu nismo imeli.

Z analizo literature smo se nato odločili za najprimernejši način zbiranja podatkov, ki bi nam omogočil ustrezen in realen vpogled v vsebino pogovorov obiskovalcev živalskega vrta o

izbranih živalskih vrstah: modrasa (*Vipera ammodytes*), morskega leva (*Zalophus californianus*) in šimpanza (*Pan troglodytes*).

Odločili smo se, da bomo uporabili metodo snemanja pogovorov s pomočjo avdio pripomočka – diktafona, zato da bi zbrali podatke v kar se da avtentičnih situacijah. Obiskovalci so bili na snemanje opozorjeni s plakatom, postavljenim pred informativno tablo izbrane živalske vrste. Pri snemanju pogovorov pri šimpanzih in morskem levu je bil diktafon nameščen na osebah, ki sta hodili med obiskovalci in neopaženo snemali pogovore. Pri modrasu pa je prostorska postavitev terarijev omogočala namestitev diktafona med dve terarijski posodi, zaradi česar so bili pogovori nemoteno snemani in naprava neopažena.

Snemanje pogovorov smo izvajali jeseni 2010, v mesecu oktobru in novembru. Termini snemanja so bili vnaprej določeni. Snemalec je vedno začel snemati ob 10.30. Snemanje pogovorov pri vsaki živalski vrsti je potekalo točno eno uro in smo ga izvajali vedno v enakem zaporedju. Snemanju pogovorov pri morskih levih je sledilo snemanje pogovorov pri šimpanzih in temu snemanje pogovorov v vivariju pri modrasih. V enem terminu je snemalec posnel 3 ure pogovorov.

Zbrane pogovore smo nato iz zvočnega zapisa pretvorili v pisno obliko, s pomočjo katere smo izvedli kvalitativno in kvantitativno analizo. Kvalitativna analiza je bila usmerjena predvsem na ugotavljanje predstav obiskovalcev o živalih ter na njihovo izražanje odnosa do živali. Kvantitativna analiza pa je bila izvedena s pomočjo predhodno postavljenega vsebinskega kodirnika, s pomočjo katerega smo beležili frekvence pogovornih vsebin. Zbrane frekvence za posamezne kategorije smo nato vnesli v računalniški program SPSS in jih statistično obdelali.

3.3 INSTRUMENT

Za analizo pogovorov smo izdelali kodirni sistem, s pomočjo katerega smo ovrednotili različne pogovorne teme, ki so jih v medsebojnih pogovorih ob izbranih živalskih vrstah omenjali obiskovalci živalskega vrta.

3.3.1 POGOVORNI TRIKOTNIK ZNANJA IN RAZUMEVANJA OBISKOVALCEV

Pri izdelavi kodirnika smo se oprli na pogovorni trikotnik, ki ga je razvila Tunncliffova (2009) med svojimi raziskovanji vsebin pogovorov obiskovalcev v živalskih vrtovih. S shematsko izdelanim sistemom kategorij je Tunncliffova opredelila stopnjo znanja in

razumevanja obiskovalcev. Pri postavitvi sheme (diagram 1) ji je pomagalo dejstvo, da imajo obiskovalci v večini primerov dokaj omejeno znanje o vlogah naravovarstvenih institucij v vsakdanjem življenju in o živalskih vrstah nasploh.

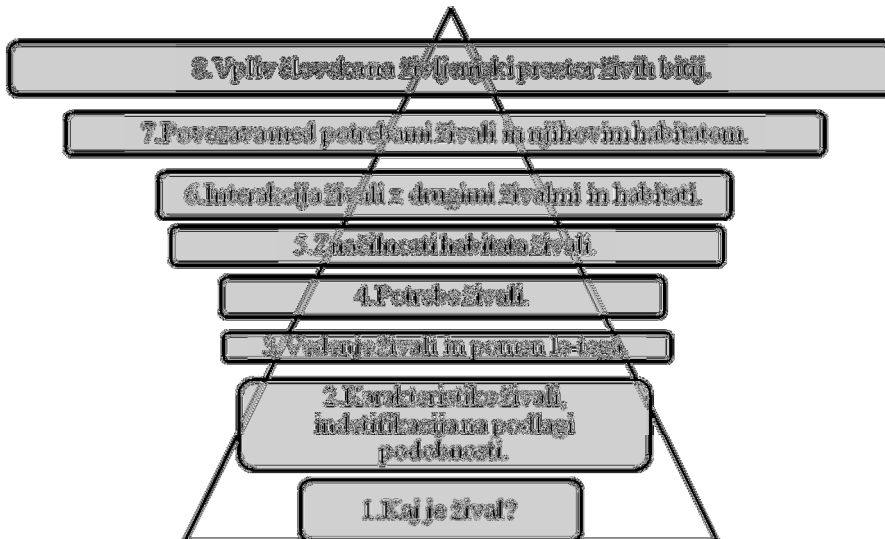

Diagram 1: Shema pogovornega trikotnika (Tunncliffe, 2009)

Prva točka predstavlja osnovno stopnjo znanja, osma točka pa končno stopnjo znanja oziroma zavedanja, ki naj bi jo obiskovalec dosegel s pomočjo ustreznega prikaza obiskanega prostora v naravovarstveni ustanovi ali predstavitve izobraževalnega delavca v takšni instituciji.

S kodirnikom je Tunncliffova (2009) želela postaviti jasne meje med različnimi stopnjami znanja, prek katerih bi lahko vsaka naravovarstvena ustanova postopoma popeljala obiskovalce na novo, višjo stopnjo znanja in razumevanja. Udejanjenje in usvojitev nove stopnje pa sta po njenem mnenju mogoča samo z ustrežno interakcijo obiskovalca in izobraževalnega delavca ali naravovarstvene ustanove.

3.3.2 HETERONOMNI KODIRNI SISTEM

Pogovorni trikotnik Tunncliffove (2009) je predstavljal osnovo za postavitev našega kodirnega sistema. Zaradi pravil, ki jih je v svojih dotlej izvedenih raziskavah postavila in predstavila, lahko govorimo o heteronomnem kodirnem sistemu.

3.3.2.1 ZGRADBA HETERONOMNEGA KODIRNEGA SISTEMA

Kodirni sistem smo v začetku razdelili na štiri tematske sklope. Vsak tematski sklop je bil nato razdeljen na točno določeno število pogovornih vsebin, znotraj katerih smo izpostavili različne pogovorne kategorije, ki so nam pomagale pri nadaljnji opredelitvi obiskovalčevega znanja in omogočile lažjo analizo vsebine pogovorov.

Vsaki pogovorni kategoriji smo dodelili številčno kodo, s pomočjo katere smo lahko pregledno in učinkovito analizirali pogovorne vsebine obiskovalcev pri posamezni živalski vrsti (tabela 1).

Tabela 1: Heteronomni kodirni sistem

Tematski sklop	Pogovorna vsebina		Pogovorna kategorija	Koda	
1. ŽIVAL	DELI TELESA	GLAVA	splošno	1	
			oblika	2	
			velikost	3	
		ČUTILA	oči	4	
			ušesa	5	
			smrček	6	
		ZOBJE	strupniki	7	
			drugo	8	
		TRUP	velikost	11	
			oblika	12	
			poraščenost	13	
			okončine	14	
			rep	15	
			spolni znaki	prsi	16
				spolovila	17
		zadnjica	18		
		barva trupa	19		
	VEDENJE	GIBANJE	hoja	31	
			tek, guganje, plezanje	32	
			plazenje	33	
plavanje, namakanje			34		
mirovanje			35		
spanje			36		
hranjenje			37		
drugo			38		
ljubkovanje			39		
SOCIALNO VEDENJE		igranje	40		
		čiščenje	41		
		parjenje	42		
POIMENOVANJE	IDENTIFIKACIJA	strokovno ime	51		
		pogovorno ime	52		
		prepoznavanje	53		
		napačno ime	54		
ŽIVLJENJSKI PROSTOR	V NARAVI	živi v Sloveniji	55		
		ne živi v Sloveniji	56		
2. ODNOS OBISKOVALCEV	ODNOS	NAKLONJENOST	pozitiven	61	
			negativen	62	
			nevtralen	63	
		ČUSTVA	se boji	64	
			se ne boji	65	
			posmeh in žalitev	66	
	KOMENTARJI O PROSTORU	ODNOS LJUDI DO BIVALNIH PROSTOROV	oponašanje živalskih glasov	67	
			usmerjanje pozornosti na prostor ali žival	70	
			videz prostora	pozitivno	71
				negativno	72
	vonj prostora	pozitivno	73		

	INTERAKCIJA MED ČLOVEKOM IN ŽIVALJO	STIKI/IZKUŠNJE	stik	negativno	74
				da	80
				ne	81
		NEVARNOST	telesna poškodba	posredno	82
				splošno	83
				mehanska	84
				zastrupitev	85
			okužba	86	
3. POGOVOR O ŽIVALIH IZ SOSEDNJEGA PROSTORA (zanima nas le pogostost, ne vsebina)					91
4. DRUGO	INTERPRETATIVNO (pogovori, ki nimajo nikakršne povezave z opazovanimi objekti in subjekti v živalskem vrtu)				101
	MAŠILA (oh, hahaha, ojjj, buuuu, uaaaa, mmmm ...)				201
	NAPAČNE PREDSTAVE				301
	NERAZLOČNO, DRUGO				901

3.3.2.2 OPISNA KATEGORIZACIJA POGOVORNIH KATEGORIJ PRI POSAMEZNIH ŽIVALSKIH VRSTAH

Končno obliko kodirnega sistema je predstavljal sklop ustrezno oštevilčenih kategorij. Poleg frekvenc posameznih kategorij smo beležili tudi besedne zveze, s katerimi je obiskovalec opisno opredelil vsako pogovorno kategorijo. Pri tem se je neposredno izražal tudi nivo uporabe slovenskega jezika, ki je variiral med uporabo strokovnih terminov in pogovornim jezikom (tabela 2). Iz pogovornega sloga smo tako razbrali tudi pripadnost vsakega obiskovalca neki socialni skupini.

Tabela 2: Primeri nekaterih opisov pogovornih kategorij pri morskem levu, šimpanzu in modrasu

Pogovorna kategorija	Koda	Morski lev	Šimpanz	Modras
Prsi (spolni znaki)	16		– zize	
Zadnjica	18		– rit	
Pogovorno ime	52	– morski lev – velika žival	– modras – kača – kačica	– opica – šimpanz
Nenaklonjenost	62	– Ima zelo grde brke.		– bljak – fuj
Se boji (čustva)	64			– Tega pa ne bi rad srečal. – Te se pa mama boji.
Posmeh in žalitev	66		– Oči je kot velika opica. – Pokaži mi rit. – Poglej norca. – Večja je pijana.	
Napačna predstava	301	– Mama, ne vidim tjulnja. – Tjulenj je največji morski lev. – Poglej ribico. – Lev ali tjulenj, to je eno in isto.		– Kača ima glavo na obeh straneh. – Sika z jezičkom, kjer ima 2 velika zoba. – Kača te piči.

3.4 IZBOR VZORCA

3.4.1 IZBOR ŽIVALI

V živalskem vrtu smo se osredotočili na opazovanje spontanih pogovorov o treh različnih živalskih vrstah. Pri njihovem izboru smo upoštevali dejstvo, da je javno mnenje vsem trem vrstam bolj ali manj naklonjeno. V ta namen smo izbrali tri zanimive vrste:

- modrasa (*Vipera ammodytes*),
- morskega leva (*Zalophus californianus*)
- šimpanza (*Pan troglodytes*).

3.4.1.1 RAZLOGI ZA IZBOR POSAMEZNIH ŽIVALSKIH VRST

I. ŠIMPANZ (*PAN TROGLODYTES*)

Šimpanzi so taksonomsko uvrščeni v dve vrsti: navadni šimpanz (*Pan troglodytes*) in bonobo (*Pan paniscus*). Veljajo za najbližje človekove sorodnike, ki v svojem naravnem okolju poseljujejo ekvatorialno Afriko. Šimpanzom izumrtje sicer še ne grozi, a se tudi njihov življenjski prostor močno zmanjšuje.

Vse kulture oblikujejo svojim pripadnikom predstave o tem, kdo so, kako so to postali in kje v družbi je njihovo mesto. Ljudske predstave o dednosti so še posebno močno kulturno orodje. Na področju proučevanja izvora človeka je dobro znano, da je zaporedje človeške DNK v skoraj 99 % enako ustreznemu delu DNK šimpanzov, in prav to je morda eden od razlogov, da pogosto slišimo rek »da nismo nič drugačni od opic« (Preston-Mafham, 1992).

Šimpanza smo izbrali predvsem zaradi njegove podobnosti človeku, radovednosti, potrebe po raziskovanju, sposobnosti reševanja problemov in zmožnosti uporabe orodja.

II. MORSKI LEV (*ZALOPHUS CALIFORNIANUS*)

Morskega leva (*Zalophus californianus*) uvrščamo v red plavutonožcev. Vsi plavutonožci so vodne živali, ki živijo večinoma v morju ali na morski obali. V marsičem so se prilagodili življenju v vodi: v telesni obliki (variira od valjaste do vretenaste), okončinah, ki so preobražene v plavuti, zakrnelih uhljih ter sposobnosti zapiranja ušesnih in nosnih odprtín. Na

suhem se plavutonožci gibljejo nerodno in s težavo, v vodi pa so hitri in spretni plavalci (Westermann, 1977).

Morski lev je karizmatičen vodni sesalec, ki je ljudem splošno znan po svoji igrivosti in učljivosti. Morskega leva smo izbrali zato, ker je v ljubljanskem živalskem vrtu ena najbolj obiskanih in občudovanih živali. Okoli njegovega bazena se vedno zbere veliko število ljudi, ki z zanimanjem opazujejo njegove veščine in gibanje.

Oskrbniki živalskih vrtov jih naučijo osnovnih veščin, ki jim popestrijo bivanje, izboljšujejo telesno pripravljenost in tudi preprečujejo stres ob rednih veterinarskih pregledih, ob prevozu ali vzdrževanju bazena (<http://www.rtv slo.si/zabava/zanimivosti/morski-lev-kalle-je-pripotoval-v-ljubljano/175096>; 2012).

III. MODRAS (*VIPERA AMMODYTES*)

Modras (*Vipera ammodytes*) je najbolj strupena kača v Evropi. Modras je največji predstavnik gadov v srednji Evropi in zraste do 100 cm. Razpoznaven je po rožičku na sprednjem delu gobca. Osnovna barva hrbta je rjavkasta ali siva z izrazitim temnim in neprekinjenim cikcak vzorcem po hrbtu (Mršić, 1997, Kreiner, 2007).

Na Slovenskem že mnogo let prevladuje kot negativni lik v številnih ljudskih bajkah, legendah in pripovedkah, na primer v Legendi o modrasu (<http://www.klanec.si/>; 2012).

Legenda o modrasu

Za vas Klanec je bilo v rabi še drugo ime: Sv. Peter na modrasu. Legenda pravi: Na griču nad vasjo, kjer je pozneje zrasla klanška cerkev, se je pod košato lipo sončil strašen, naravnost pošasten modras. Izpil je bil že vso vodo Klanške doline (dolina je bogata z vodo) in grozil, da bo v svoji nenasitni žeji izpil še vodo reke Rižane. Ljudje bližnje in daljne okolice so se prestrašeni posvetovali, kaj bi ukrenili proti skupni nevarnosti. Zedinili so se, da za ta boj izberejo samega nebeškega ključarja, apostola sv. Petra. S svojimi ključi, ki jim je že v naprej zagotovljena zmaga, naj bi Peter mojstrsko in smrtonosno česnil po glavi pošastno golazen. Zgodilo se je, kakor so pričakovali, in vsa okolica je prosto zadihala. Iz hvaležnosti so ob lipi sezidali cerkev in ji dali patrona apostola sv. Petra.

Tako legenda razlaga naziv "Sv. Peter na modrasu", ki je drugo ime za Klanec.

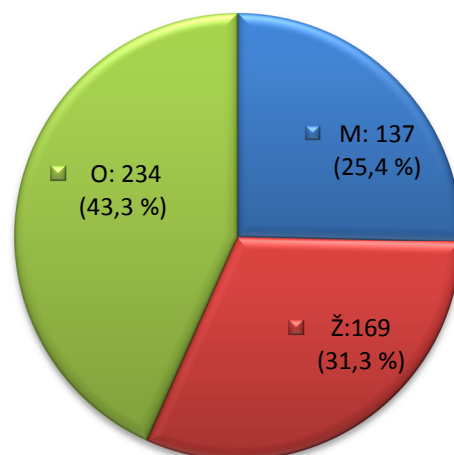
3.4.2 IZBOR VZORCA

V analizo pogovorov je bilo vključenih 540 oseb, od tega je bilo 25,4 % (n = 137) moških, 31,3 % (n = 169) žensk in 43,3 % (n = 234) otrok (diagram 2).

Analiza vsebin pogovorov pri morskem levu je zajela 146 sodelujočih oseb, od katerih so večinski delež predstavljali otroci 40,4 % (n = 59), manjšino udeležencev pa moški 24 % (n = 35) (diagram 3).

Podobna frekvenčna porazdelitev se je pojavila tudi pri pogovorih, ki so bili posneti pri šimpanzih. Tudi v tem primeru so večinski delež obiskovalcev predstavljali otroci 41,1 % (n = 58), manjšino pa moški 24,8 % (n = 35). Skupno je bilo 141 udeležencev (diagram 4).

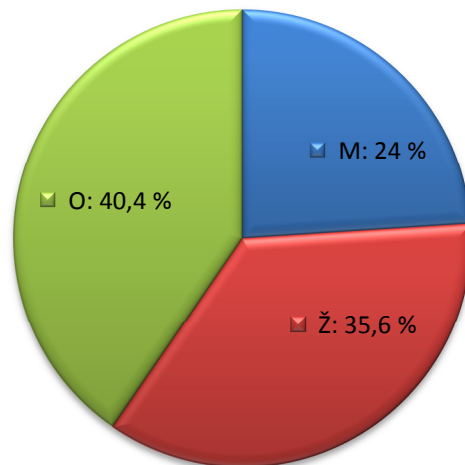
Največji delež obiskovalcev je bil zabeležen v vivariju pri modrasih in je zajel 253 oseb. Tudi v tem primeru so večinski delež obiskovalcev predstavljali otroci 46,2 % (n = 117), manjšino pa moški 28,5 % (n = 67) (diagram 5).

Opomba: M: moški Ž: ženske O: otroci

Diagram 2: Frekvenčna porazdelitev skupin v vzorcu

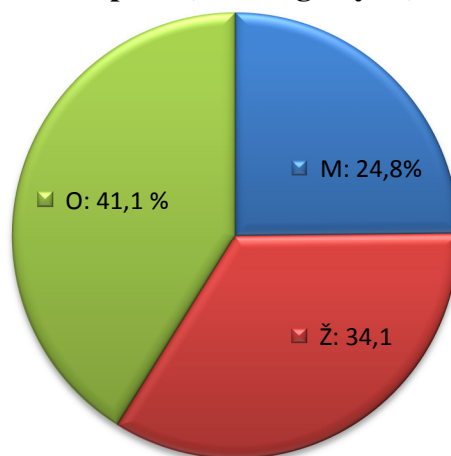
Morski lev (*Zalophus californianus*)

Opomba: M: moški (n = 35) Ž: ženske (n = 52) O: otroci (n = 59)

Diagram 3: Frekvenčna porazdelitev udeležencev v pogovorih pri morskih levih

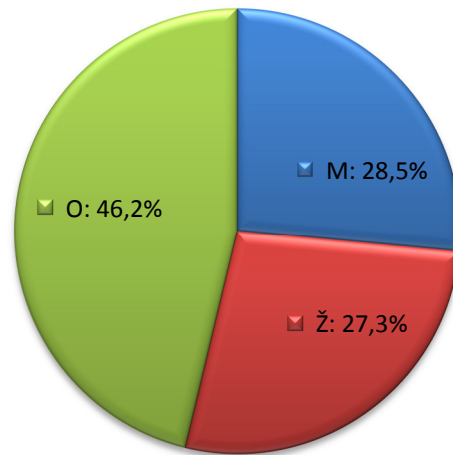
Šimpanz (*Pan troglodytes*)

Opomba: M: moški (n = 35) Ž: ženske (n = 48) O: otroci (n = 58)

Diagram 4: Frekvenčna porazdelitev udeležencev v pogovorih pri šimpanzih

Modras (*Vipera ammodytes*)

Opomba: M: vsi odrasli moški (n = 67) Ž: vse odrasle ženske (n = 69) O: vsi otroci (n = 117)

Diagram 5: Frekvenčna porazdelitev udeležencev pogovora pri modrasih

3.5 STATISTIČNA OBDELAVA PODATKOV

Pogovori, posneti s pomočjo diktafona, so bili prevedeni v pisno obliko in nato ustrezno oštevilčeni s kodo, ki je definirala določeno pogovorno kategorijo. Posamezne kategorije so bile nato vnesene v prirejeno tabelo računalniškega programa MS Excel. Ti podatki so bili nato prineseni v ustrezne tabele statističnega programa SPSS, s katerim je bila izvedena statistična obdelava:

- deskriptivna statistika
- inferenčna statistika

Za preverjanje razlik med posameznimi skupinami in spremenljivkami smo uporabili χ^2 test. V primeru, da je bila vsaj ena od pričakovanih vrednosti manjša od 5, smo uporabili preizkus χ^2 z razmerjem verjetij (Sagadin, 2003). V primeru, da so bile pričakovane vrednosti manjše od 1, preizkusa χ^2 nismo izvedli.

4 REZULTATI

V nadaljevanju navedeni rezultati so predstavljeni v dveh sklopih. V sklopu analize pogovorov v živalskem vrtu sta bili izvedeni tako kvalitativna kot tudi kvantitativna obdelava podatkov.

4.1 KVANTITATIVNI DEL REZULTATOV

Pri vseh treh živalskih vrstah (morskem levu, šimpanzu in modrasu) je v pogovorih izstopalo enako število prisotnih istih pogovornih kategorij, ki smo jih označili s številkami od 1 do 901.

Analizirane in ovrednotene kategorije:

- a) *Deli telesa/zobje/drugo – 8*
- b) *Vedenje/gibanje/plavanje, namakanje – 34*
- c) *Vedenje/gibanje/hranjenje – 37*
- d) *Vedenje/gibanje/drugo – 38*
- e) *Poimenovanje/identifikacija/pogovorno ime – 52*
- f) *Poimenovanje/identifikacija/napačno ime – 54*
- g) *Odnos/čustva/posmeh in žalitev – 66*
- h) *Odnos/čustva/oponašanje živalskih glasov – 67*
- i) *Komentarji na prostor/odnosi ljudi do bivalnih prostorov živali/usmerjanje pozornosti na prostor ali žival – 70*
- j) *Interakcija med človekom in živaljo/nevarnost/telesna poškodba/splošno – 83*
- k) *Interakcija med človekom in živaljo/nevarnost/telesna poškodba/zastrupitev – 85*
- l) *Pogovor o živalih iz sosednjega prostora – 91*
- m) *Interpretativno – 101*

n) Mašila – 201

o) Napačne predstave – 301

p) Nedefinirano – 901

Frekvenčne porazdelitve rezultatov obdelave pogovornih kategorij so predstavljene v tabelah od 3 do 10.

4.1.1 POGOSTOST POJAVLJANJA DOLOČENE POGOVORNE KATEGORIJE PRI POSAMEZNI ŽIVALSKI VRSTI

V prvem delu analize smo preverjali pogostost omembe določene pogovorne kategorije med udeleženci pogovora pri opazovanju vseh treh različnih živalskih vrst (tabela 3).

Tabela 3: Pogostost pojavljanja določene kategorije pri posamezni živalski vrsti

Kategorija	Frekvenca (%)			Preizkus χ^2		
	ŠIMPANZ	MODRAS	MORSKI LEV	χ^2	df	p
Zobje /drugo (8)	2 (1,4)	21 (8,3)	1 (7)	16,76	2	< 0,001
Plavanje, namakanje (34)	0 (0)	1 (4)	11 (7,5)	23,99	2	< 0,001*
Hranjenje (37)	22 (15,6)	1 (4)	1 (4)	55,96	2	< 0,001
Gibanje /drugo (38)	12 (8,5)	3 (1,2)	6 (4,1)	13,02	2	< 0,001
Pogovorno ime (52)	30 (21,3)	104 (41,1)	15 (10,3)	47,86	2	< 0,001
Napačno ime (54)	0 (0)	1 (4)	43 (8,9)	29,15	2	< 0,001*
Posmeh in žalitev (66)	12 (8,5)	0 (0)	0 (0)	33,01	2	< 0,001*
Oponašanje živalskih glasov (67)	7 (5)	0 (0)	0 (0)	19,06	2	< 0,001*
Usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (70)	61 (43,3)	91 (36)	72 (49,3)	7,04	2	0,030
Fizična poškodba/splošno (83)	1 (7)	17 (6,7)	0 (0)	21,31	2	< 0,001*
Zastrupitev (85)	0 (0)	24 (9,5)	0 (0)	28,49	2	< 0,001
Pogovor o živali iz sosednjega prostora (91)	4 (2,8)	109 (43,1)	7 (4,8)	120,01	2	< 0,001
Interpretativno (101)	4 (2,8)	14 (5,5)	10 (6,8)	2,47	2	0,291
Mašila (201)	22 (15,6)	47 (18,6)	23 (15,8)	0,8	2	0,670
Napačne predstave (301)	5 (3,5)	28 (11,1)	17 (11,6)	7,45	2	0,024
Nedefinirano (901)	26 (18,4)	3 (1,2)	25 (17,1)	41,23	2	< 0,001

*Opomba: (1) * Likelihood ratio.*

Pri šimpanzih so obiskovalci najpogosteje izpostavljali pogovorne kategorije: 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (43,3 %), 52 – pogovorno ime (21,3 %) in 201 – mašila (18,4 %). Kategoriji 66 – posmeh in žalitev (8,5 %) in 67 – oponašanje živalskih glasov (5 %) sta bili omenjeni samo v pogovorih, zabeleženih pri šimpanzih, pri drugih dveh vrstah pa ne. Pogovori pri šimpanzih se nikoli niso dotikali kategorij: 34 – plavanje, namakanje (0 %), 54 – napačno poimenovanje (0 %) in 85 – zastupitev (0 %).

Obiskovalci živalskega vrta so pri modrasu najpogosteje izpostavljali kategorije: 91 – pogovor o živalih iz sosednjega prostora (43,1 %), 52 – pogovorno ime (41,1 %) in 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (36 %). Kategorija 85 – zastupitev (9,5 %) je bila omenjena samo v pogovorih, zabeleženih pri modrasu, pri drugih dveh vrstah pa ne. Pogovori pri modrasih se nikoli niso dotikali kategorij: 66 – posmeh in žalitev (0 %) in 67 – oponašanje živalskih glasov (0 %).

Pri morskem levu pa so obiskovalci v pogovoru največkrat izpostavljali kategorije: 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (49,3 %), 901 – nedefinirano (17,1 %) in 201 – mašila (15,8 %). Pogovori pri morskih levih se niso nikoli dotikali kategorij: 66 – posmeh in žalitev (0 %), 67 – oponašanje živalskih glasov (0 %), 83 – telesna poškodba/splošno (0 %) in 85 – zastupitev (0 %).

Statistično pomembne razlike so se pojavile pri omembi vseh kategorij in njihovi primerjavi med vsemi tremi živalskimi vrstami, z izjemo dveh:

- 101 – interpretativno ($\chi^2 = 2,47$; $df = 2$; $p = 0,291$) in
- 201 – mašila ($\chi^2 = 0,8$; $df = 2$; $p = 0,670$).

4.1.2 POGOSTOST POJAVLJANJA DOLOČENE POGOVORNE KATEGORIJE PRI POSAMEZNI ŽIVALSKI VRSTI GLEDE NA SKUPINO UDELEŽENCEV POGOVORA

Rezultati v tabelah 4, 5 in 6 prikazujejo razlike v omenjanju določene pogovorne kategorije glede na to, kateremu spolu je obiskovalec pripadal in na kateri lokaciji je potekal pogovor (morski lev, šimpanz, modras).

I. MORSKI LEV

Tabela 4: Frekvenčna porazdelitev posameznih pogovornih kategorij pri morskih levih glede na skupino udeležencev pogovora

Kategorija	Frekvenca (%)			Preizkus χ^2		
	MOŠKI	ŽENSKE	OTROCI	χ^2	Df	p
Zobje/drugo (8)	0 (0)	0 (0)	1 (1,7)	NR	NR	NR
Plavanje, namakanje (34)	3 (8,6)	5 (9,6)	3 (5,1)	0,92	2	0,631*
Hranjenje (37)	1 (2,9)	0 (0)	0 (0)	NR	NR	NR
Gibanje/drugo (38)	1 (2,9)	5 (9,6)	0 (0)	8,05	2	0,018*
Pogovorno ime (52)	3 (8,6)	7 (13,5)	5 (8,5)	0,86	2	0,650*
Napačno ime (54)	1 (2,9)	3 (5,8)	9 (15,3)	5,27	2	0,072*
Usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (70)	15(42,9)	31 (59,6)	26 (44,1)	3,44	2	0,179
Pogovor o živalih iz sosednjega prostora (91)	6 (17,1)	0 (0)	1 (1,7)	13,98	2	< 0,001*
Interpretativno (101)	3 (8,6)	7 (13,5)	0 (0)	11,36	2	0,003*
Mašila (201)	6 (17,1)	7 (13,5)	10 (16,9)	0,32	2	0,852
Napačne predstave (301)	6 (17,1)	7 (13,5)	4 (6,8)	2,64	2	0,267*
Nedefinirano (901)	10(28,6)	10 (19,2)	5 (8,5)	6,51	2	0,039

Opomba: (1) NR = preizkus χ^2 ni izračunan; (2) za kategorije 66, 67, 83 in 85 statistični izračun ni bil narejen; (3) n = 146 (moški: 35; ženske: 52; otroci: 59); (4) * Likelihood ratio.

Moški so pri morskem levu najpogosteje izpostavljali kategorije: 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (42,9 %) in 901 – nedefinirano (28,6 %) (tabela 4). V enakovrednem deležu (17,1 %) so bile omenjene kategorije: 91 – pogovor o živalih iz sosednjega prostora,

201 – mašila in 301 – napačne predstave. Kategorija, ki so jo v pogovorih omenili samo moški, ženske in otroci pa ne, je bila 37 – hranjenje (2,9 %), nikoli pa niso omenili kategorije 8 – zobje/drugo (0 %).

Ženske so večinoma izpostavljale kategoriji: 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (59,6 %) in 901 – nedefinirano (19,2 %). V enakovrednem deležu (13,5 %) so bile omenjene kategorije: 52 – zborna pogovorno ime, 91 – pogovor o živalih iz sosednjega prostora, 201 – mašila in 301 – napačne predstave. V pogovorih pa nikoli niso bile omenjene kategorije: 8 – zobje/drugo (0 %), 37 – hranjenje (0 %) in 91 – pogovori o živali iz sosednjega prostora.

Pri otrocih so izstopale kategorije: 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (44,1 %), 201 – mašila (16,9 %) in 54 – napačno poimenovanje (15,3 %). Kategorija, ki so jo v pogovorih omenili samo otroci, je bila 8 – zobje/drugo (1,7 %), medtem ko nikoli niso bile omenjene kategorije: 37 – hranjenje (0 %), 38 – gibanje/drugo (0 %) in 101 – interpretativno (0 %).

Najpogosteje izpostavljena pogovorna kategorija pri vseh anketirancih je bila 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (moški: 42,9 %; ženske: 59,6 %; otroci: 44,1 %), najmanj pa 8 – zobje/drugo (moški: 0 %; ženske: 0 %; otroci: 1,7 %).

Statistično pomembne razlike, ki prikazujejo pogostost pojavljanja določene pogovorne kategorije pri opazovanju morskih levov glede na skupino udeleženca pogovora, so se pojavile pri kategorijah:

- 38 – gibanje/drugo ($\chi^2 = 8,05$; $df = 2$; $p = 0,018$),
- 91 – pogovor o živalih iz sosednjega prostora ($\chi^2 = 13,98$; $df = 2$; $p = 0,001$) in
- 101 – interpretativno ($\chi^2 = 11,36$; $df = 2$; $p = 0,003$).

II. ŠIMPANZ

Tabela 5: Frekvenčna porazdelitev posameznih pogovornih kategorij pri šimpanzih glede na skupino udeležencev pogovora

Kategorija	Frekvenca (%)			Preizkus χ^2		
	MOŠKI	ŽENSKE	OTROCI	χ^2	df	p
Zobje/drugo (8)	0 (0)	2 (4,2)	0 (0)	NR	NR	NR
Hranjenje (37)	6 (17,1)	11 (22,9)	5 (8,6)	4,16	2	0,125
Gibanje/drugo (38)	1 (2,9)	7 (14,6)	4 (6,9)	4,01	2	0,135*
Pogovorno ime (52)	8 (22,9)	17 (35,4)	5 (8,6)	11,33	2	< 0,001
Posmeh in žalitev (66)	5 (14,3)	2 (4,2)	5 (8,6)	2,68	2	0,262*
Oponašanje živalskih glasov (67)	2 (5,7)	2 (4,2)	3 (5,2)	0,113	2	0,945*
Usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (70)	20 (57,1)	26 (54,2)	15 (25,9)	12,23	2	0,002
Telesna poškodba/splošno (83)	1 (2,9)	0 (0)	0 (0)	NR	NR	NR
Pogovor o živalih iz sosednjega prostora (91)	0 (0)	2 (4,2)	2 (3,4)	NR	NR	NR
Interpretativno (101)	0 (0)	4 (8,3)	0 (0)	NR	NR	NR
Mašila (201)	7 (20)	5 (10,4)	10 (17,2)	1,61	2	0,417
Napačne predstave (301)	3 (8,6)	1 (2,1)	1 (1,7)	2,91	2	0,179*
Nedefinirano (901)	11(31,4)	8 (16,7)	7 (12,1)	5,59	2	0,061

Opomba: (1) NR = preizkus χ^2 ni izračunan; (2) za kategorije 34, 54 in 85 statistični izračun ni bil narejen; (3) n = 141 (moški: 35; ženske: 48; otroci: 58), (4) * Likelihood ratio.

Moški so v pogovorih najpogosteje izpostavljali kategorije: 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (57,1 %), 901 – nedefinirano (31,4 %) in 52 – pogovorno ime (22,9 %) (tabela 5). Kategorija, ki so jo omenjali samo moški, je bila 83 – telesna poškodba/splošno (2,9 %), medtem ko niso bile nikoli omenjene kategorije: 8 – zobje/drugo (0 %), 91 – pogovor o živalih iz sosednjega prostora (0 %) in 101 – interpretativno (0 %).

Ženske pa so v svojih komentarjih najpogosteje omenjale: 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (54,2 %), 52 – pogovorno ime (35,4 %) in 37 – hranjenje (22,9 %). Nikoli ni bila omenjena kategorija 83 – telesna poškodba/splošno (0 %).

Otroci so v pogovorih najpogosteje omenjali kategorije: 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (25,9 %), 201 – mašila (17,2 %) in 901 – nedefinirano (12,1 %). Nikoli omenjene kategorije v pogovorih pa so bile: 8 – zobje/drugo (0 %), 83 – telesna poškodba/splošno (0 %) in 101 – interpretativno (0 %).

Najpogosteje izpostavljena pogovorna kategorija pri vseh spolih je bila 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (moški: 57,1 %; ženske: 54,2 %; otroci: 25,9 %), najmanj pa 8 – zobje/drugo (moški: 0 %; ženske: 4,2 %; otroci: 0 %).

Statistično pomembne razlike, ki prikazujejo pogostost pojavljanja določene pogovorne kategorije pri opazovanju šimpanzov glede na skupino udeleženca pogovora, so se pojavile pri kategorijah:

- 52 – pogovorno ime ($\chi^2 = 11,33$; $df = 2$; $p = 0,001$) in
- 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival ($\chi^2 = 12,23$; $df = 2$; $p = 0,002$).

III. MODRAS

Moški so izpostavljali naslednje kategorije: 52 – pogovorno ime (52,2 %), 91 – pogovor o živalih iz sosednjega prostora (40,3 %) in 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (35,8 %) (tabela 6). Samo pri moških sta bili omenjeni kategoriji: 37 – hranjenje (1,5 %) in 54 – napačno ime (1,5 %). Moški nikoli niso omenili kategorije 34 – plavanje, namakanje (0 %).

Ženske so pogosteje omenjale: 91 – pogovor o živalih iz sosednjega prostora (55,1 %), 52 – pogovorno ime (42 %) in 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (40,6 %). Pri pogovorih niso bile nikoli omenjene kategorije: 34 – plavanje, namakanje (0 %), 37 – hranjenje (0 %) in 54 – napačno ime (0 %).

Pri otrocih so bile (v primerjavi z moškimi in ženskami) najpogosteje omenjene kategorije: 91 – pogovor o živalih iz sosednjega prostora (37,6 %), 52 – pogovorno ime (34,2 %) in 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (33,3 %). Kategorija, ki so jo omenjali izključno

otroci, je bila 34 – plavanje, namakanje (0,1 %), medtem ko nikoli niso omenili kategorij: 37 – hranjenje (0 %) in 54 – napačno ime (0 %).

Tabela 6: Frekvenčna porazdelitev posameznih pogovornih kategorij pri modrasih glede na skupino udeležencev pogovora

Kategorija	Frekvenca (%)			Preizkus χ^2		
	MOŠKI	ŽENSKE	OTROCI	χ^2	df	p
Zobje/drugo (8)	10 (14,9)	8 (11,6)	3 (2,6)	9,91	2	0,007
Plavanje, namakanje (34)	0 (0)	0 (0)	1 (0,1)	NR	NR	NR
Hranjenje (37)	1 (1,5)	0 (0)	0 (0)	NR	NR	NR
Gibanje/drugo (38)	1 (1,5)	1 (1,4)	1 (0,9)	NR	NR	NR
Pogovorno ime (52)	35 (52,2)	29 (42)	40 (34,2)	5,77	2	0,056
Napačno ime (54)	1 (1,5)	0 (0)	0 (0)	NR	NR	NR
Usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (70)	24 (35,8)	28 (40,6)	39 (33,3)	0,99	2	0,609
Telesna poškodba/splošno (83)	6 (9)	6 (8,7)	5 (4,3)	2,15	2	0,340*
Zastrupitev (85)	10 (14,9)	8 (11,6)	6 (5,1)	5,25	2	0,072
Pogovor o živalih iz sosednjega prostora (91)	27 (40,3)	38 (55,1)	44 (37,6)	5,69	2	0,058
Interpretativno (101)	3 (4,5)	7 (10,1)	4 (3,4)	3,58	2	0,167*
Mašila (201)	16 (23,9)	14 (20,3)	17 (14,5)	2,65	2	0,266
Napačne predstave (301)	12 (17,9)	9 (13)	7 (6)	6,53	2	0,038
Nedefinirano (901)	1 (1,5)	1 (1,4)	1 (0,9)	NR	NR	NR

Opomba: (1) NR = preizkus χ^2 ni izračunan; (2) za kategorije 66 in 67 statistični izračun ni bil narejen; (3) $n = 253$ (moški: 67; ženske: 69; otroci: 117), (4) * Likelihood ratio.

Pri modrasih so bile pri vseh spolih pogosto omenjene kar tri pogovorne kategorije: 52 – pogovorno ime (moški: 52,2 %; ženske: 52 %; otroci: 34,2 %), 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (moški: 35,8 %; ženske: 40,6 %, otroci: 33,3 %) in 91 – pogovor o živalih iz sosednjega prostora (moški: 40,3 %; ženske: 55,1 %; otroci: 37,6 %). Najmanjše pozornosti sta bili deležni kategoriji: 37 – hranjenje (moški: 1,5 %; ženske: 0 %; otroci: 0 %) in 54 – napačno poimenovanje (moški: 1,5 %; ženske: 0 %; otroci: 0 %).

Statistično pomembne razlike, ki prikazujejo pogostost pojavljanja določene pogovorne kategorije pri opazovanju odraslih glede na skupino udeleženca pogovora, so bile opažene samo pri omenjanju naslednje pogovorne kategorije:

- 301 – napačne predstave ($\chi^2 = 6,53$; $df = 2$; $p = 0,038$).

4.1.3 POGOSTOST POJAVLJANJA DOLOČENE POGOVORNE KATEGORIJE PRI POSAMEZNI ŽIVALSKI VRSTI GLEDE NA STAROSTNO SKUPINO UDELEŽENCEV POGOVORA (ODRASEL, OTROK)

Del raziskave je bil namenjen proučevanju pogovorov med odraslimi osebami in otroki. V tabelah 7, 8 in 9 so prikazani rezultati pogovornih kategorij, ki so si jih v medsebojnem sporazumevanju izmenjevali odrasli in otroci.

I. MORSKI LEV

Odrasli so v primerjavi z otroki večinsko izpostavljali kategorijo 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (52,9 %) (tabela 7). Kategoriji 201 – mašila in 301 – napačne predstave sta bili omenjeni v enakovrednem deležu (14,9 %). Odrasli nikoli niso omenili kategorije 8 – zobje/drugo (0 %).

Otroci so v pogovorih izpostavljali kategorije: 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (44,1 %), 201 – mašila (16,9 %) in 54 – napačno ime (15,3 %). Kategorije, ki niso bile nikoli omenjene, so bile: 37 – hranjenje (0 %), 38 – gibanje/drugo (0 %) in 101 – interpretativno (0 %).

Pri obeh starostnih skupinah je bila najbolj izpostavljena kategorija 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (odrasli: 52,9 %; otroci: 44,1 %). Najmanj pozornosti je bila pri odraslih deležna kategorija 37 – hranjenje (1,1 %), pri otrocih pa 8 – zobje/drugo (1,7 %).

Statistično pomembne razlike, ki prikazujejo pogostost pojavljanja določene pogovorne kategorije pri opazovanju morskih levov glede na starostno skupino udeleženca pogovora, so se pojavile pri kategorijah:

- 38 – gibanje/drugo ($\chi^2 = 6,39$; $df = 1$; $p = 0,012$),
- 54 – napačno poimenovanje ($\chi^2 = 4,92$; $df = 1$; $p = 0,027$),
- 101 – interpretativno ($\chi^2 = 10,85$; $df = 1$; $p = 0,001$) in
- 901 – nedefinirano ($\chi^2 = 5,22$; $df = 1$; $p = 0,022$).

Tabela 7: Frekvenčna porazdelitev posameznih pogovornih kategorij pri morskih levih glede na starostno skupino

Kategorija	Frekvenca (%)		Preizkus χ^2		
	ODRASLI	OTROK	χ^2	df	p
Zobje/drugo (8)	0 (0)	1 (1,7)	NR	NR	NR
Plavanje, namakanje (34)	8 (9,2)	3 (5,1)	0,893	1	0,345*
Hranjenje (37)	1 (1,1)	0 (0)	NR	NR	NR
Gibanje/drugo (38)	6 (6,9)	0 (0)	6,39	1	0,012*
Pogovorno ime (52)	10 (11,5)	5 (8,5)	0,35	1	0,555
Napačno ime (54)	4 (4,6)	9 (15,3)	4,92	1	0,027
Usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (70)	46 (52,9)	26 (44,1)	1,09	1	0,296
Pogovor o živalih iz sosednjega prostora (91)	6 (6,9)	1 (1,7)	2,38	1	0,123*
Interpretativno (101)	10 (11,5)	0 (0)	10,85	1	< 0,001*
Mašila (201)	13 (14,9)	10 (16,9)	0,11	1	0,744
Napačne predstave (301)	13 (14,9)	4 (6,8)	2,28	1	0,131
Nedefinirano (901)	20 (23)	5 (8,5)	5,22	1	0,022

Opomba: (1) NR = preizkus χ^2 ni izračunan; (2) za kategorije 66, 67, 83 in 85 statistični izračun ni bil narejen; (3) n = 146 (moški: 35; ženske: 52; otroci: 59); (4) * Likelihood ratio.

II. ŠIMPANZ

Odrasle osebe so v pogovorih največkrat omenjale kategorije: 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (55,4 %), 52 – pogovorno ime (30,1 %) in 901 – nedefinirano (22,9 %) (tabela 8).

Pri otrocih so prevladovali kategorije: 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (25,9 %), 201 – mašila (17,2 %) in 901 – nedefinirano (12,1 %). Otroci v svojih pogovorih nikoli niso omenili kategorij: 8 – zobje/drugo (0 %), 83 – telesna poškodba/splošno (0 %) in 101 – interpretativno (0 %).

Tako odrasle osebe kot tudi otroci so znotraj medsebojnega sporazumevanja največkrat omenili kategorijo 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (odrasli: 55,4 %; otroci: 25,9 %).

Statistično pomembne razlike, ki prikazujejo pogostost pojavljanja določene pogovorne kategorije pri opazovanju šimpanzov glede na starostno skupino udeleženca pogovora, so se pojavile pri kategorijah:

- 37 – hranjenje ($\chi^2 = 0,06$; $df = 0$; $p < 0,001$),
- 52 – pogovorno ime ($\chi^2 = 9,42$; $df = 1$; $p = 0,002$),
- 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival ($\chi^2 = 12,15$; $df = 1$; $p < 0,001$) in
- 101 – interpretativno ($\chi^2 = 4,32$; $df = 1$; $p = 0,038$).

Tabela 8: Frekvenčna porazdelitev posameznih pogovornih kategorij pri šimpanzih glede na starostno skupino

Kategorija	Frekvenca (%)		Preizkus χ^2		
	ODRASLI	OTROK	χ^2	df	p
Zobje/drugo (8)	2 (2,4)	0 (0)	NR	NR	NR
Hranjenje (37)	17 (20,5)	5 (8,6)	0,06	0	0,000
Gibanje/drugo (38)	8 (9,6)	4 (6,9)	0,34	1	0,562*
Pogovorno ime (52)	25 (30,1)	5 (8,6)	9,42	1	0,002
Posmeh in žalitev (66)	7 (8,4)	5 (8,6)	0,002	1	0,969*
Oponašanje živalskih glasov (67)	4 (4,8)	3 (5,2)	0,009	1	0,924*
Usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (70)	46 (55,4)	15 (25,9)	12,15	1	< 0,001
Telesna poškodba/splošno (83)	1 (1,2)	0 (0)	NR	NR	NR
Pogovor o živalih iz sosednjega prostora (91)	2 (2,4)	2 (3,4)	0,132	1	0,717*
Interpretativno (101)	4 (4,8)	0 (0)	4,32	1	0,038*
Mašila (201)	12 (14,5)	10 (17,2)	0,201	1	0,654
Napačne predstave (301)	4 (4,8)	1 (1,7)	1,05	1	0,306
Nedefinirano (901)	19 (22,9)	7 (12,1)	2,66	1	0,103

Opomba: (1) NR = preizkus χ^2 ni izračunan; (2) za kategorije 34, 54 in 85 statistični izračun ni bil narejen; (3) $n = 141$ (moški: 35; ženske: 48; otroci: 58), (4) * Likelihood ratio.

III. MODRAS

Odrasle osebe so v sklopu pogovorov pogosteje omenjale kategorije: 91 – pogovor o živalih iz sosednjega prostora (47,8 %), 52 – pogovorno ime (38,2 %) in 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival 38,2 % (tabela 9). Kategorija 34 – plavanje, namakanje (0 %) ni bila nikoli omenjena.

Otroci so večinoma omenjali kategorije: 91 – pogovor o živalih iz sosednjega prostora (37,6 %), 52 – pogovorno ime (34,2 %) in 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (33,3 %). Nikoli nista bili omenjeni kategoriji: 37 – hranjenje (0 %) in 54 – napačno ime (0 %).

Statistično pomembne razlike, ki prikazujejo pogostost pojavljanja določene pogovorne kategorije pri opazovanju modrasov glede na starostno skupino udeleženca pogovora, so se pojavile pri kategorijah:

- 8 – zobje/drugo ($\chi^2 = 9,41$; $df = 1$; $p = 0,002$),
- 52 – pogovorno ime ($\chi^2 = 4,3$; $df = 1$; $p = 0,038$),
- 85 – zastripitev ($\chi^2 = 4,81$; $df = 1$; $p = 0,028$) in
- 301 – napačne predstave ($\chi^2 = 5,72$; $df = 1$; $p = 0,017$).

Tabela 9: Frekvenčna porazdelitev posameznih pogovornih kategorij pri modrasih glede na starostno skupino

Kategorija	Frekvenca (%)		Preizkus χ^2		
	ODRASLI	OTROK	χ^2	df	p
Zobje/drugo (8)	18 (13,2)	3 (2,6)	9,41	1	0,002
Plavanje, namakanje (34)	0 (0)	1 (0,9)	NR	NR	NR
Hranjenje (37)	1 (0,7)	0 (0)	NR	NR	NR
Gibanje/drugo (38)	2 (1,5)	1 (0,9)	0,21	1	0,648*
Pogovorno ime (52)	64 (47,1)	40 (34,2)	4,3	1	0,038
Napačno ime (54)	1 (0,7)	0 (0)	NR	NR	NR
Usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (70)	52 (38,2)	39 (33,3)	0,66	1	0,418
Telesna poškodba/splošno (83)	12 (8,8)	5 (4,3)	2,08	1	0,149
Zastupitev (85)	18 (13,2)	6 (5,1)	4,81	1	0,028
Pogovor o živalih iz sosednjega prostora (91)	65 (47,8)	44 (37,6)	2,66	1	0,103
Interpretativno (101)	10 (7,4)	4 (3,4)	1,86	1	0,172
Mašila (201)	30 (22,1)	17 (14,5)	2,36	1	0,125
Napačne predstave (301)	21 (15,4)	7 (6,0)	5,72	1	0,017
Nedefinirano (901)	2 (1,5)	1 (0,9)	0,21	1	0,648*

Opomba: (1) NR = preizkus χ^2 ni izračunan; (2) za kategoriji 66 in 67 statistični izračun ni bil narejen; (3) n = 253 (moški: 67; ženske: 69; otroci: 117); (4) * Likelihood ratio.

4.1.4 POGOSTOST POJAVLJANJA DOLOČENE POGOVORNE KATEGORIJE PRI POSAMEZNI ŽIVALSKI VRSTI GLEDE NA POGOVOR ZNOTRAJ ALI ZUNAJ DRUŽINE

Obiskovalci živalskega vrta sestavljajo različno strukturirane socialne skupine. Naslednji rezultati (tabele 10, 11 in 12) prikazujejo, kako pogosto je bila določena pogovorna kategorija omenjena znotraj »družinskega dialoga« (pogovor med člani iste družine) ali povsem zunaj njega (udeleženci so bili člani vodene skupine, prijatelji ...).

I. MORSKI LEV

Pri opazovanih družinah so v pogovorih izstopale kategorije: 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (48,6 %), 201 – mašila (17,1 %) in 901 – nedefinirano (14,3 %) (tabela 10). Neomenjena je ostala kategorija 37 – hranjenje (0 %).

Vsi drugi obiskovalci (nedružine) so pogosteje omenjali kategorije: 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (49,5 %), 201 – mašila (15,3 %) in 901 – nedefinirano (18 %). Neomenjena je ostala kategorija 8 – zobje/drugo (0 %).

Pri pogovorih znotraj družine je bila najpogosteje omenjena kategorija 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival, najmanj pa 37 – hranjenje. Pri nedružinah je bila prav tako najpogosteje omenjena in izpostavljena kategorija 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival, najmanj pa kategorija 8 – zobje/drugo.

Pri izpostavljanju določenih pogovornih kategorij znotraj članov iste družine ali med osebami, ki niso pripadale takšni socialni ureditvi, ni bila opažena nobena statistično pomembna razlika.

Tabela 10: Frekvenčna porazdelitev posameznih pogovornih kategorij pri morskih levih glede na (ne)pripadnost družini

Kategorija	Frekvenca (%)		Preizkus χ^2		
	DA	NE	χ^2	df	p
Zobje/drugo (8)	1 (2,9)	0 (0)	NR	NR	NR
Plavanje, namakanje (34)	2 (5,7)	9 (8,1)	0,232	1	0,630*
Hranjenje (37)	0 (0)	1 (0,9)	NR	NR	NR
Gibanje/drugo (38)	3 (8,6)	3 (2,7)	1,99	1	0,160*
Pogovorno ime (52)	3 (8,6)	12 (10,8)	0,15	1	0,700*
Napačno ime (54)	1 (2,9)	12 (10,8)	2,57	1	0,110*
Usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (70)	17 (48,6)	55 (49,5)	0,01	1	0,920
Pogovor o živalih iz sosednjega prostora (91)	3 (8,6)	4 (3,6)	1,27	1	0,260*
Interpretativno (101)	2 (5,7)	8 (7,2)	0,1	1	0,760*
Mašila (201)	6 (17,1)	17 (15,3)	0,07	1	0,700
Napačne predstave (301)	2 (5,7)	15 (13,5)	1,8	1	0,180*
Nedefinirano (901)	5 (14,3)	20 (18)	0,26	1	0,610

Opomba: (1) NR = preizkus χ^2 ni izračunan; (2) za kategorije 66, 67, 83 in 85 statistični izračun ni bil narejen; (3) n = 146 (moški: 35; ženske: 52; otroci: 59); (4) * Likelihood ratio.

II. ŠIMPANZ

Pogovorne kategorije ki so izstopale znotraj družine, so bile: 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (45,5 %), 901 – nedefinirano (21,2 %) in 38 – gibanje/drugo (15,2 %) (tabela 11). Enak delež (15,2 %) omenbe je bil zabeležen pri kategorijah: 37 – hranjenje, 52 – pogovorno ime in 201 – mašila. Neomenjene so druge kategorije: 8 – zobje/drugo (0 %), 83 – telesna poškodba/splošno (0 %), 91 – pogovor o živalih iz sosednjega prostora (0 %) in 101 – interpretativno (0 %).

Nedružine pa so pogosteje omenjale: 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (42,6 %), 52 – pogovorno ime (24,1 %) in 901 – nedefinirano (17,6 %).

Statistično pomembne razlike, ki prikazujejo pogostost pojavljanja določene pogovorne kategorije pri opazovanju šimpanzov glede na pogovore znotraj ali zunaj družine, so se pojavile pri kategoriji:

- 67 – oponašanje živalskih glasov ($\chi^2 = 3,84$; $df = 1$; $p = 0,05$).

Tabela 11: Frekvenčna porazdelite posameznih pogovornih kategorij pri šimpanzih glede na (ne)pripadnost družini

Kategorija	Frekvenca (%)		Preizkus χ^2		
	DA	NE	χ^2	df	p
Zobje/drugo (8)	0 (0)	2 (1,9)	NR	NR	NR
Hranjenje (37)	4 (12,1)	18 (16,7)	0,4	1	0,530
Gibanje/drugo (38)	5 (15,2)	7 (6,5)	2,17	1	0,140*
Pogovorno ime (52)	4 (12,1)	26 (24,1)	2,16	1	0,140
Posmeh in žalitev (66)	3 (9,1)	9 (8,3)	0,02	1	0,890*
Oponašanje živalskih glasov (67)	0 (0)	7 (6,5)	3,84	1	0,050*
Usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (70)	15 (45,5)	46 (42,6)	0,08	1	0,770
Telesna poškodba/splošno (83)	0 (0)	1 (0,9)	NR	NR	NR
Pogovor o živalih iz sosednjega prostora (91)	0 (0)	4 (3,7)	NR	NR	NR
Interpretativno (101)	0 (0)	4 (3,7)	NR	NR	NR
Mašila (201)	4 (12,1)	18 (16,7)	0,4	1	0,530
Napačne predstave (301)	3 (9,1)	2 (1,9)	3,19	1	0,074*
Nedefinirano (901)	7 (21,2)	19 (17,6)	0,22	1	0,639

Opomba: (1) NR = preizkus χ^2 ni izračunan; (2) za kategorije 34, 54 in 85 statistični izračun ni bil narejen; (3) $n = 141$ (moški: 35; ženske: 48; otroci: 58); (4) * Likelihood ratio.

III. MODRAS

Pri pogovorih znotraj družine so izstopale kategorije: 52 – pogovorno ime (53 %), 91 – pogovor o živalih iz sosednjega prostora (35 %) in 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (30 %) (tabela 12). Družine v pogovoru niso nikoli izpostavile kategorij: 8 – zobje/drugo (0 %), 34 – plavanje, namakanje (0 %), 37 – hranjenje (0 %), 38 – gibanje/drugo (0 %) in 901 – nedefinirano (0 %).

Nedružine so v pogovorih pretežno izpostavljale kategorije: 91 – pogovor o živalih iz sosednjega prostora (45,6 %), 52 – pogovorno ime (43 %) in 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (37,8 %).

Statistično pomembne razlike, ki prikazujejo pogostost pojavljanja določene pogovorne kategorije pri opazovanju modrasov glede na pogovore znotraj ali zunaj družine, so se pojavile pri kategorijah:

- 8 – zobje/drugo ($\chi^2 = 11,95$; $df = 1$; $p < 0,001$),
- 83 – telesna poškodba/splošno ($\chi^2 = 4,15$; $df = 1$; $p = 0,04$) in
- 101 – interpretativno ($\chi^2 = 7,67$; $df = 1$; $p = 0,01$).

Tabela 12: Frekvenčna porazdelitev posameznih pogovornih kategorij pri modrasih glede na (ne)pripadnost družini

Kategorija	Frekvenca (%)		Preizkus χ^2		
	DA	NE	χ^2	df	p
Zobje/drugo (8)	0 (0)	21 (10,9)	11,95	1	< 0,001*
Plavanje, namakanje (34)	0 (0)	1 (0,5)	NR	NR	NR
Hranjenje (37)	0 (0)	1 (0,5)	NR	NR	NR
Gibanje/drugo (38)	0 (0)	3 (1,6)	NR	NR	NR
Pogovorno ime (52)	21 (35)	83 (43)	1,21	1	0,27
Napačno ime (54)	0 (0)	1 (0,5)	NR	NR	NR
Usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (70)	18 (30)	73 (37,8)	1,22	1	0,27
Telesna poškodba/splošno (83)	1 (1,7)	16 (8,3)	4,15	1	0,04*
Zastrupitev (85)	3 (5)	21 (10,9)	1,84	1	0,17
Pogovor o živalih iz sosednjega prostora (91)	21 (35)	88 (45,6)	2,1	1	0,15
Interpretativno (101)	8 (13,3)	6 (3,1)	7,67	1	0,01*
Mašila (201)	7 (11,7)	40 (20,7)	2,48	1	0,11
Napačne predstave (301)	7 (11,7)	21 (10,9)	0,03	1	0,86
Nedefinirano (901)	0 (0)	3 (1,6)	NR	NR	NR

Opomba: (1) NR = preizkus χ^2 ni izračunan; (2) za kategoriji 66 in 67 statistični izračun ni bil narejen; (3) n = 253 (moški: 67; ženske: 69; otroci: 117); (4) * Likelihood ratio.

4.2 KVALITATIVNI DEL REZULTATOV

Obiskovalci živalskega vrta so torej pri vsaki živalski vrsti (morskem levu, šimpanzu in modrasu) izpostavljali povsem enake vsebinske kategorije (označene s številkami od 1 do 901), vendar pa so jih pojmovno in opisno različno opredeljevali (stran 30).

Pri opazovanju vseh treh živalskih vrst (morskega leva, modrasa in šimpanza) so obiskovalci pri preusmerjanju pozornosti na žival v skoraj enakem deležu uporabljali enako naslonsko obliko »ga«.

Primer: »Poglej ga!«

Analiza: Slovnčna analiza povedi nam pove, da so opazovalci vedno namesto prve naglasne oblike **njega** v vseh primerih usmerjanja pozornosti uporabljali drugo naslonsko obliko **ga**. Uporabljeni slovnčni spol je bil moški, medtem ko sta se pri slovnčnih sklonih ves čas izmenjevala le roditelj in tožilnik.

Tabele 13, 14 in 15 prikazujejo opise posameznih kategorij pri vseh treh živalskih vrstah.

4.2.1 KVALITATIVNA ANALIZA POGOVOROV PRI MORSKIH LEVIH

Tabela 13: Opisna opredelitev vsebinskih kategorij pri morskih levih

Kategorija	Opredeljevanje vsebinskih kategorij pri posameznih živalskih vrstah
Žival: MORSKI LEV	
Zobje/drugo (8)	Kako bele ima.
Plavanje, namakanje (34)	Poglej, kako plava. Je zaplaval mimo tebe. Poglej, kako hitro plavajo.
Hranjenje (37)	Bosta jedla.
Gibanje/drugo (38)	Pride sem. Te bo pa poškrpil.
Pogovorno ime (52)	Pridi pogledat morskega leva. To je morski lev.
Napačno ime (54)	Ne vidim tjulnja.
Usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (70)	Poglej ga. Poglej oba. Sigurno je to mama. Kakšen bazen. Gremo tja. Ti.
Pogovor o živalih iz sosednjega prostora (91)	Gremo pogledat tigre. Gremo pogledat opice. Ali greva konje pogledat?
Interpretativno (101)	Počakaj. Igrača. Počakaj, počakaj. Sedaj Maks sigurno kaj bere. Koliko je ura? V avtu imam papirje.
Mašila (201)	Aaaaa. Uuuuu. Brbrbrb. Bubububu.
Napačne predstave (301)	Mama, ne vidim tjulnja. Morski lev je največji tjulenj. Poglej ribico. Morski lev ali tjulenj, saj to je eno in isto. Oni so kot mački.
Nedefinirano (901)	????Ali imaš tudi ti kaj mokra ušesa sedaj???? Ja, stric je tam notri????

Opomba: Kategorije 66 – posmeh in žalitev, 67 – oponašanje živalskih glasov, 83 – telesna poškodba/splošno in 85 – zastrupitev pri morskem levu niso bile deležne nikakršnih komentarjev.

Opazovalci so pri morskem levu opazili predvsem vedenje živali:

Kategorija 34 – Plavanje, namakanje

X: Poglej, kako plava.

X1: Je zaplaval mimo tebe.

X2: Poglej jih, kako plavajo.

Obiskovalci so morskega leva napačno poimenovali (kategorija 54) in ga preimenovali v tjulnja. V sklopu tega pa so predstavili tudi nekatere svoje napačne predstave o morskem levu:

Kategorija 301 – Napačne predstave

X: Mama, ne vidim tjulnja.

X1: Morski lev je največji tjulenj.

X2: Poglej ribico.

X3: Morski lev ali tjulenj, saj to je eno in isto.

V nekaterih primerih pa so obiskovalci tudi izredno hitro preusmerili pozornost na živalske vrste v sosednjih ali bližnjih oborah:

Kategorija 91- Pogovor o živalih iz sosednjega prostora

X: Gremo pogledat tigre.

X1: Gremo pogledat opice.

X2: Ali greva konje pogledat?

4.2.2 KVALITATIVNA ANALIZA POGOVOROV PRI ŠIMPANZIH

Tabela 14: Opisna opredelitev vsebinskih kategorij pri šimpanzih

Kategorija	Opredeljevanje vsebinskih kategorij pri posameznih živalskih vrstah
Žival: ŠIMPANZ	
Drugo (8)	Kakšen jezik ima.
Hranjenje (37)	Jedo. Bo jedel. Malico imajo. Že papajo jabolko. Banano je. Kaj jedo? Imajo tudi ravno kosila. Ali se vedno hranijo?
Gibanje/drugo (38)	Ali se kaj praskajo? So nekam apatične. Kakajo. Kaj delajo? Gleda te. Kaj pa sedaj dela? Kaj so zadnjič delale? Šteje prstke.
Pogovorno ime (52)	Opice so. Šimpanzi so.
Napačno ime (54)	Poglej jo, gorilo.
Posmeh in žalitev (66)	Poglej tega norca. Ta ima pa zize. Tam je eden pacek. Oči je kot ena velika opica. Daj mu nazaj jezik pokaži. Tista, ki je malo večja, je pijana. Uuu, kakšno rit ima. Daj, malo rit pokaži.
Oponašanje živalskih glasov (67)	Uuuu aaaa.
Usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (70)	Kaj pa je tukaj? Kaj pa dela? Kako te gleda. Poglej ga. Poglej jih.
Telesna poškodba/splošno (83)	Tale je nevarna. Tam je nevarno.
Pogovor o živalih iz sosednjega prostora (91)	Ooo, medo.
Interpretativno (101)	Ne brčaj me. Bi se pogovarjala? Kdo te je klical? Telefon sedaj pospravi v torbico.
Mašila (201)	Uhuhuhuhu. Aaaaaaaa. Hahahaha. Mhm.
Napačne predstave (301)	Opica je na dopustu. To je mama.
Nedefinirano (901)	Otrok se pogovarja z igračo.

Opomba: Kategorije 34 – plavanje, namakanje, 54 – napačno poimenovanje in 85 – zastupitev pri šimpanzu niso bile deležne nikakršnih komentarjev.

Dejavnost, ki so jo obiskovalci največkrat ubesedeni, je bil proces hranjenja:

Kategorija 37 – Hranjenje

X: Jedo.

X1: Bo jedel.

X2: Malico imajo.

X3: Že papajo banano.

X4: Banano je.

Šimpanzi pa so od obiskovalcev deležni tudi nekaj posmeha in žalitev, vključno z oponašanjem živalskih glasov:

Kategorija 66 – Posmeh in žalitev

X: Poglej tega norca.

X1: Ta ima pa zize.

X2: Tam je eden pacek.

X3: Oči je kot ena velika opica.

Kategorija 67 – Oponašanje živalskih glasov

X: Uuuu, kakšno rit ima.

X2: Daj, malo rit pokaži.

X3: Malo večja je pijana.

4.2.3 KVALITATIVNA ANALIZA POGOVOROV PRI MODRASIH

Obiskovalci so pri modrasih vso svojo pozornost relativno hitro preusmerili na sosednje živalske vrste, ki so bile v neposredni bližini njihovega terarija. Za obiskovalce so bile atraktivnejše bodisi zaradi dinamike gibanja ali pa zaradi njihovega drugačnega in atraktivnejšega zunanjšega videza.

Primer pogovora 1

Opomba: Obiskovalci so svojo pozornost pri terarijski posodi modrasa v trenutku preusmerili na pitona.

O: Malo smrdi!

M: ???? piton... ali kaj je to...

O: Ja, piton.

M: ... indijski piton ...

O: Indijski piton ... piton je to ... uuuuuuuuuuu.

Analiza pogovora 1

V vivarij sta vstopila oče in sin. Prva in takojšnja preusmeritev pozornosti je bila zabeležena zaradi neprijetnega vonja prostora. Oba sta se sicer obrnila proti modrasu, vendar je oče vso svojo pozornost v trenutku preusmeril na pitona. Pogovor se je zdaj nanašal zgolj na pitona. Vse druge živalske vrste, vključno z modrasom, so ostale neomenjene.

Primer pogovora 2

Opomba: Obiskovalci pri terarijski posodi modrasa preusmerjajo pozornost na kameleona in ameriškega goža.

Ž: Poglej kuščarja, vidiš?

O: Kuščarja ...

Ž: To pa je kača. Kje pa je kačica?

O: Uaaaaaa...

Ž: Poglej, kje se skriva. Poglej, tam je. Vidiš, kako so skrite.

Ž: Gremo naprej, gož!

Ž: Kje pa je tukaj? Tudi se skriva notri.

Ž: Notri spijo kačice danes.

M: Mhm.

Ž: Oooo, poglej ga, poglej ga, poglej ga ... Kaj pa je to?

M: Modras.

Ž: Modras. Dva sta!

Ž: Kaj delata?

O: Spita.

Ž: Se ti bojiš kače?

O: Ne!

Ž: Ne, koliko si pa stara?

O: Dve!

M: Dve.

Ž: Dve, dve leti je stara, dve, pa se nič ne boji!

Ž: Kakšne barve pa je ta kača?

Ž: Kakšne barve je ta kača?

39: 52

O: Črna.

M: Črna.

Ž: Črna, ja.

O: Kaj pa je to?

Ž: To pa je kameleon. Kaj je lep?

O: Ja!

Ž: Poglej, kako te gleda!

Ž: Ooooouu. Poglej, kakšne oči ima! ... Aaaaaa.

Ž: Kakšne barve je pa kameleon?

O: Zelene!

M: Bravo!

Ž: Bravo, punčka.

Analiza pogovora 2

V vivarij so vstopile 3 osebe: ženska, moški in otrok. Ženska je vso svojo pozornost v trenutku preusmerila na kameleona, ki ga je poimenovala »kuščar«. Besedo kuščar je izgovorila z visokim glasom, ki je izražal navdušenost nad opazovano živaljo. V terarijski posodi zraven kameleona je bil modras. Ženska je modrasa sicer opazila, vendar mu ni posvečala pretirane pozornosti. Opazovanje nove živalske vrste je družini nakazala z rabo besedne zveze: »To pa je kača.« Modrasa sta bila skrita, vendar vidna. Ženska je pozornost hitro preusmerila na naslednjo živalsko vrsto – goža – z rabo besedne zveze: »Poglej ga, poglej ga.« V tem trenutku je moški z identifikacijske kartice prebral ime prve kače: »Modras.« Ženska je svojo pozornost spet preusmerila na modrasa in ugotovila, da sta v vivarijski posodi dve kači iste vrste. Statična drža živali je posredno vplivala na omembo pogovornih tem, ki so se dotikale vedenja oz. gibanja živali (Ž: *Kaj delata?* O: *Spita.*), odnosa do živali oz. čustev (Ž: *Se ti bojiš kače?* O: *Ne!*) in delov telesa oz. barve trupa (Ž: *Kakšne barve je ta kača?* O: *Črna.* M: *Črna.*) Otrok in ženska sta takoj za tem spet opazila kameleona in vso svojo pozornost preusmerila na njegovo barvo trupa in velikost oči.

Z največjim številom izrazov so bile ubesedene naslednje kategorije:

Kategorija 8 – Zobje/drugo

X: *Vidiš ta rožiček na koncu nosa.*

X1: *Poglej, kakšen rilček ima na vrhu.*

X2: *Na nosu ima špice.*

Kategorija 301 – Napačne predstave

X: *Počakaj, kaj to ima kar na obeh straneh glavo.*

X1: *Kako sika z jezičkom.*

X2: *Strup bo na šipo spustila.*

X3: *Lahko te piči.*

X4: *Poglej, kakšen rilček ima na vrhu.*

X5: *Tukaj ima dva velika zoba.*

Tabela 15: Opisna opredelitev vsebinskih kategorij pri modrasah

Kategorija	Opredeljevanje vsebinskih kategorij pri posameznih živalskih vrstah
Žival: MODRAS	
Zobje/drugo (8)	Vidiš ta rožiček na koncu nosa. Poglej, kakšen rilček ima na vrhu. Na nosu ima špice.
Plavanje, namakanje (34)	Bil je v vodi.
Hranjenje (37)	Bo pila vodico.
Gibanje/drugo (38)	Premika glavo. Ne stiskata se.
Pogovorno ime (52)	Modras. Poglej, kača. Kačica. Ena kača. To je pa naš modras. Kako ga spoznaš, tega modrasa?
Napačno ime (54)	To je pa gož (gleda modrasa), ker ima rožiček.
Usmerjanje pozornosti na prostor ali žival (70)	Poglej ga. Tukaj je eden. Kaj pa je to?
Telesna poškodba/splošno (83)	Ta je pa zelo nevaren. Ali je zelo nevaren? Ta je pa zelo nevaren, če ga srečaš na vasi.
Zastrupitev (85)	Modras je strupen. Ta pa je zelo strupen. Tega ne smeš prijemat, ker je strupen. Aja, to je tista najbolj strupena kača. To pa je naša najbolj strupena kača. Ta pa ni strupena.
Pogovor o živalih iz sosednjega prostora (91)	Kaj pa je to? Poglej, kakšne oči ima. Kameleon pa spreminja barve. Poglej ga, goža. Kakšni pitoni. Navadni gož, progasti gož. Kakšne barve je kameleon? Poglej tega kuščarja. Krilati paličnjak, poglej ga, vietnamski paličnjak.
Interpretativno (101)	Pogovori se snemajo. Daj mi, prosim, še malo pritisni mobilni. Carica si. Ne vem, zakaj morajo to snemati. Priprava diplomske naloge.
Mašila (201)	Ššššššš. Pfffffff.
Napačne predstave (301)	Počakaj, kaj to ima kar na obeh straneh glavo? Kako sika z jezičkom. Strup bo na šipo spustila. Lahko te piči. Poglej, kakšen rilček ima na vrhu. Tukaj ima dva velika zoba. Z jezikom voha. Ali ga vidiš, kako ima repek na nosku. Poglej, ker ima gor kljun.
Nedefinirano (901)	Oj, oj, oj, ali pride mama?????

Opomba: Kategoriji 66 – posmeh in žalitev in 67 – oponašanje živalskih glasov pri modrasu nista bili deležni nikakršnih komentarjev.

5 RAZPRAVA IN SKLEPI

5.1 POGOSTOST POJAVLJANJA DOLOČENE POGOVORNE KATEGORIJE PRI POSAMEZNI ŽIVALSKI VRSTI

▪ **ŠIMPANZ (*Pan troglodytes*)**

Pri šimpanzih sta v primerjavi z morskimi levi in modrasi kot odstotkovno najmočnejši pogovorni kategoriji izstopali: 37 – hranjenje s 15,6-odstotno omembo in 901 – nedefinirano z 18,4-odstotno omembo. Poudariti moramo, da je bila omemba kategorije 901 v večini primerov pogojena z motečim dejavnikom, ki ni bil neposredno povezan z živalskim vrtom (zvonjenje mobilnega telefona, igrača, smet na tleh ...).

Ljudje hranjenje dojemamo kot družabni dogodek, ob katerem se povežemo z ljudmi, ki so nam blizu. Skupni obroki tako niso samo hrana, ampak postanejo družinski ali prijateljski obredi, dejansko pa lahko govorimo o konstruktivnem strukturiranem družabnem dogodku. Clayton in Fraser sta v svoji raziskavi leta 2009 poudarila pomen osebne izkušnje kot ključnega dejavnika, ki vpliva na dožemanje opazovane živali in njeno nadaljnjo vključitev v socialno izkušnjo druženja. Predstave obiskovalcev o našem najbližjem sorodniku šimpanzu so se posredno udeležile tako, da so obiskovalci nezavedno namenili bistveno več pozornosti procesu hranjenja. Posledično je vsak obiskovalec tako lahko namenil del pozornosti tudi opazovanju obrazne mimike in kretenj opic. Takšna osebna izkušnja je omogočila vzpostavitev močne povezanosti z živaljo (Clayton in Fraser, 2009). Vse kretnje opic pri hranjenju so spodbudile obiskovalce, da so oponašali živalske glasove, s čimer so se lažje poistovetili z živaljo in jo še intenzivneje vključili v svojo socialno izkušnjo.

▪ **MODRAS (*Vipera ammodytes*)**

Pri modrasih sta bili v primerjavi z morskimi levi in šimpanzi v ospredju pogovorni kategoriji: 52 – zborna pogovorna ime z 41,1-odstotno omembo in 91 – pogovori o živalih iz sosednjega prostora s 43,1-odstotno omembo.

V terarijski posodi sta bili dve kači, ki sta večino časa preživele tesno zviti druga ob drugi. Statična drža obeh živali je vplivala na to, da je obiskovalec na začetku opazovanja vso pozornost najprej preusmeril na identifikacijsko kartico živali.

Glasno prebiranje pogovornega imena *modras* je posledično vplivalo na takojšnje podajanje stereotipnega mnenja in stališča, ki so ga obiskovalci že predhodno imeli ali pa so bili z njim seznanjeni v predhodno izvedenem procesu formalnega ali neformalnega izobraževanja.

Podobno tipiziranje živali na predhodno postavljenih stereotipih, mnenjih in stališčih je na primeru morskih psov in delfinov opisal Kellert (1999, v Barney, Mintzes in Yen, 2005). Ugotovil je, da morski psi v ljudeh samodejno generirajo zelo močna moralistična nagnjenja in utilitaristične nazore, medtem ko so delfini in drugi morski sesalci deležni bolj humanističnih in pozitivnejših pogledov.

Zanimiv je bil tudi podatek, da so obiskovalci v kar 43,1 % primerov relativno hitro preusmerili pozornost na sosednje živali: kameleona, goža ali pitona.

Največji delež obiskovalcev se je po preusmeritvi pozornosti osredotočil na kameleona. Razlago za to lahko poiščemo v njegovem atraktivnem videzu (velike oči, izrazita barva) in bistveno bolj dinamični drži telesa.

▪ **MORSKI LEV (*Zalophus californianus*)**

Obiskovalci so pri morskih levih najpogosteje izpostavili pogovorno kategorijo 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival, in sicer s kar 49,3-odstotno omembo.

Usmerjanje pozornosti je bilo velikokrat podprto z rabo ponavljajočih se mašil (pogovorna kategorija 201: »Uuuuuaa, iii.«), ki so jih večinoma spremljali vzkliki navdušenja. Pozitivni čustveni vzgibi, prisotni pri opazovanju vodnega sesalca, so tako sovpadali z dejstvi, ki jih je v svoji raziskavi leta 1999 navedel Kellert. V njej je poudaril ugotovitev, da so takšni pozitivni vzgibi obiskovalcev v večini primerov krivi za spodbudo neprimerne interakcije med človekom in živaljo (hranjenje, božanje in drugačno poseganje v osebni prostor živali). Shackley je za to uporabil zelo ustrezno besedno zvezo »*Loving nature to death*« (Shackley, 1990).

5.2 POGOSTOST POJAVLJANJA DOLOČENE POGOVORNE KATEGORIJE PRI POSAMEZNI ŽIVALSKI VRSTI GLEDE NA SKUPINO UDELEŽENCEV V RAZISKAVI

Kot statistično pomembni kategoriji sta pri šimpanzih izstopali dve: 52 – pogovorno ime in 70 – usmerjanje pozornosti na prostor ali žival, pri modrasih kategorija 301 – napačne predstave in pri morskih levih: 38 – gibanje/drugo, 91 – pogovor o živalih iz sosednjega prostora in 101

– interpretativno. V mnenjih in komentarjih so bili v medsebojnem pogovoru najaktivnejši moški obiskovalci in ženske obiskovalke, medtem ko so bili otroci bodisi pasivni udeleženci neformalnega izobraževanja ali/in prostodnevne obiska.

Stereotipi o razlikah med spoloma velikokrat temeljijo na implicitnih prepričanjih. Med moškimi in ženskami obstajajo razlike na najrazličnejših področjih osebnosti (agresivnost, ljubosumje, pasivnost, racionalnost), ki izhajajo iz čustvenega odzivanja na razlike v telesnih lastnostih (Eagly in Dielman, 1997).

Ženske obiskovalke so v primerjavi z moškimi obiskovalci pri šimpanzih in modrasih pogosteje omenjale naslednje kategorije:

- šimpanzi: kategorija 52 (pogovorno ime) – 35,4-odstotni delež vseh navedb;
- morski levi: kategorija 38 (gibanje/drugo) – 9,6-odstotni delež vseh navedb; in kategorija 101 (interpretativno) – 13,5-odstotni delež vseh navedb.

Medtem ko so moški obiskovalci v primerjavi z ženskimi obiskovalkami pri šimpanzih, modrasih in morskih levih pogosteje omenjali naslednje kategorije:

- šimpanzi: kategorija 70 (usmerjanje pozornosti na prostor ali žival) – 57,1-odstotni delež vseh navedb;
- modrasi: kategorija 301 (napačne predstave) – 17,9-odstotni delež vseh navedb;
- morski levi: 91 (pogovor o živalih iz sosednjega prostora) – 17,1-odstotni delež vseh navedb.

Stereotipno vedenje obiskovalk je zelo izstopalo predvsem pri šimpanzih, kjer so večinoma znotraj konteksta izobraževanja in vzgoje (svojih) otrok kar s 35,4-odstotnim deležem navedb izpostavljale pogovorno ime: *šimpanz*, *opica*.

Kategorija 52 – Pogovorno ime

X: »Poglej jih, opice.«

X1: »Šimpanzi so!«

X2: »Kako dela opica?«

X3: »Poglej jo, opico, kako je.«

Iz zgornjega primera štirih povsem različnih povedi, štirih povsem različnih oseb je dobro razvidna različna uporaba pogovornega imena v štirih povsem različnih situacijah. Poudariti

je treba, da so vse štiri povedi izgovorile štiri različne ženske, ki so se trudile vključiti bodisi svoje ali pa tuje otroke v socialno izkušnjo obiska živalskega vrta. V teh primerih je bila zelo dobro vidna ženska zgovornost in usmerjenost k drugim osebam, deloma morda tudi zaradi težnje po sodelovanju in oblikovanju dobrih medosebnih odnosov.

Stereotipno vedenje moških obiskovalcev pa je bilo še posebej izrazito pri dveh živalih: šimpanzu – kategorija 70 (usmerjanje pozornosti na prostor ali žival) s 57,1-odstotno omembo in modrasu – kategorija 301 (napačne predstave) s 17,9-odstotno omembo.

ŠIMPANZ

Kategorija 70 – Usmerjanje pozornosti na prostor ali žival

X: »Poglej, kaj pa je tukaj?«

X1: »Kako te gleda!«

X2: »Kaj pa dela?«

MODRAS

Kategorija 301 – Napačne predstave

X: »Kako sika.«

X1: »Strup bo na šipo spustila.«

X2: »Lahko te piči!«

X3: »Poglej, kakšen rilček ima na vrhu glave!«

Moški so bili pri šimpanzih pozornejši na dinamiko živali (skakanje, igranje živali), pri modrasih pa so večinsko povzeli pobudo za pogovor, ki je bil bolj osredotočen na živali same in ne na prostor, v katerem so bivale. Iz zgornjih dveh primerov poteka pogovorov pri šimpanzih in modrasih lahko dobro vidimo, da je moški del populacije pozornejši na vse, kar je nevarno, drugačno, zanimivo in dinamično.

Otroci so bili povsem pasivni udeleženci pogovorov (0-odstotna omemba) pri morskih levih v kategoriji 38 (gibanje/drugo) in kategoriji 101 (interpretativno).

5.3 POGOSTOST POJAVLJANJA DOLOČENE POGOVORNE KATEGORIJE PRI POSAMEZNI ŽIVALSKI VRSTI GLEDE NA PRIPADNOST UDELEŽENCEV POGOVORA DOLOČENI STAROSTNI SKUPINI (ODRASEL, OTROK)

Iz podatkov, zbranih v predhodnih tabelah, je razvidno, da so bili pri opazovanju vseh treh živalskih vrst v medsebojnih pogovorih aktivni tako odrasli obiskovalci kot tudi otroci, čeprav njihovi komentarji niso bili tako številčni kot pri odraslih.

Skupna pogovorna kategorija 52 (pogovorno ime) se je pojavila pri modrasih in šimpanzih. Pri šimpanzih so obiskovalci v različnih stavkih uporabljali ime *opica* ali *šimpanz*, medtem ko so pri modrasih v začetni fazi pogovora predvsem glasno prebirali ime *modras* z identifikacijske kartice.

Prav tako se je pojavila skupna pogovorna kategorija 101 (interpretativno) pri morskih levih in šimpanzih. Vsebine teh pogovorov so bile v večini primerov povsem nezvezne, pretrgane in niso imele nikakršne povezave z opazovano živaljo ali okolico, v kateri je žival bila. V kategorijo 101 (interpretativno) smo uvrstili: družinske pogovore, službene pogovore, pogovore v zvezi s predmeti obiskovalcev in njihovimi osebnimi težavami in doživljanji.

5.4 POGOSTOST POJAVLJANJA DOLOČENE POGOVORNE KATEGORIJE PRI POSAMEZNI ŽIVALSKI VRSTI, GLEDE NA (NE)PRIPADNOST UDELEŽENCEV DRUŽINI

Družina naj bi bila otrokova primarna celica, kjer naj bi bil otrok naprej deležen socializacije. Družina je družbeno in kulturno pogojena, kar pomeni, da je odvisna od kulture, ki ji posameznik pripada, saj za vse življenje zaznamuje posameznikov odnos do družbe, kulture in okolja, hkrati pa predstavlja temelj za nadaljnji proces socializacije (Levpušček in Zupančič, 2009).

Statistično pomembni podatki podajajo presenetljivo dejstvo, da je bil pogovor med obiskovalci, ki niso pripadali isti družini, bistveno aktivnejši, kot pa med tistimi, ki so pripadali isti družini.

Pri šimpanzih se pogovor znotraj iste družine ni dotaknil kategorije 67 (oponašanje živalskih glasov). Obiskovalci so opice večinoma opazovali brez kakršnega koli zanimanja. Reade in Waran (1996) sta v svoji raziskavi zapisala, da sta apatično vedenje obiskovalcev, brez zanimanja, in relativno negativno zaznavanje živali zgolj pokazatelj dejstva, da dotične osebe živalskega vrta ne obiskujejo dovolj pogosto in/ali nimajo možnosti niti želje spremeniti svojega zaznavanja živali in okolja ter jih vključiti v svojo socialno izkušnjo spoznavanja delovanja in namena živalskega vrta.

Pri opazovanju modrasov je pogovor potekal tako med osebami, ki so pripadale isti družini, kot tudi med tistimi, ki niso. Pri analizi pogovorov pri morskih levih pa znotraj iste družine in

med osebami, ki niso pripadale isti družini, nismo zabeležili nobenih statistično pomembnih razlik, ki bi kazale na pogostost pojavljanja določene pogovorne kategorije.

6 SKUPNA RAZPRAVA IN SKLEPI

Z rezultati raziskave smo ovrgli hipoteze 1, 2 in 3, medtem ko smo sprejeli hipotezi 4 in 5.

H1: Pogovori pri šimpanzih in morskih levih se navezujejo predvsem na vedenje živali, pri modrasih pa na anatomijo živali in odnos do nje.

Način zaznavanja opazovanega subjekta (živali) v živalskem vrtu je vedno pogojen s številnimi dejavniki: namenom obiska, socialnim položajem obiskovalca ter predhodno pridobljenim znanjem (formalno ali neformalno), predstavami in stereotipi. Vsi omenjeni dejavniki sočasno narekujejo dinamiko in trend opazovanja določene živalske vrste. Pogovor obiskovalcev je v večini primerov obsegal zgolj preprosto, nezvezno usmerjanje pozornosti na prostor ali opazovano žival (morskega leva, šimpanza ali modrasa). Pogosto usmerjanje pozornosti na prostor ali žival je pokazatelj dejstva, da so bili obiskovalci skoraj pri vseh živalskih vrstah izredno pozorni na dinamiko gibanja živali, kar so zelo jasno izkazovali z rabo osebnih zaimkov v izgovorjenih stavkih.

H2: Pri vseh opazovanih živalskih vrstah moški izpostavljajo predvsem gibanje in druge oblike vedenja živali, ženske izpostavljajo predvsem anatomijo živali, otroci pa so pasivnejši opazovalci, ki sprejemajo mnenja staršev.

Pri opazovanju morskih levov in šimpanzov so obiskovalci moškega in ženskega spola v medsebojnem sporazumevanju vso svojo pozornost večinoma usmerjali na opazovano žival, s čimer so posredno poskrbeli za aktivno vključitev (svojih) otrok v proces opazovanja. V pogovorih so kategorije, ki so se navezovala na gibanje in/ali druge oblike vedenja, udeleženci vseh treh skupin raziskave poredkeje omenjali ali so jih celo prezrli.

Pri modrasih je bilo sporazumevanje obeh spolov večinoma usmerjeno na sosednje živali (kameleona, pitona, ameriškega goža), kar kaže predvsem na neustrezno prostorsko razporeditev plazilcev v vivariju.

H3: Pogovori znotraj družine so neprekinjeni in vključujejo vse opazovane kategorije, medtem ko se osebe (skupine), ki ne pripadajo isti družini, pasivneje (brez pogovora) vključujejo v posamezne ogleda živali.

Pogovori med osebami, ki niso pripadale isti družini (nedružina), so obsegali večje število pogovornih kategorij kot pri obiskovalcih, ki so pripadali isti družini.

Nedružine so bile sestavljene iz oseb, ki so pripadale približno isti starostni skupni ne glede na to, ali so bile prisotne zgolj odrasle osebe ali pa samo otroci. Pogovor se je v tem primeru izkazal kot logična posledica zunanjega dražljaja – opazovane žival. Živali so s svojo prisotnostjo in vedenjem obiskovalce spodbudile k pogovornemu dialogu, ki je obsegal vse kategorije opazovanega subjekta (vedenje, anatomija, odnos, gibanje). Pogovor med osebami iz nedružin je imel značilnosti neformalnega izobraževanja.

Družine so obisk v živalskem vrtu večinoma izkoristile kot eno od možnosti aktivnega preživljanja časa. Delovna preobremenjenost staršev v službi in otrok v šoli do neke mere onemogoča aktivno celodnevno preživljanje prostega časa med osebami, ki pripadajo isti primarni celici. Družine so posledično prisiljene v skrbno načrtovanje prostega časa. Živalski vrt v tem primeru ponuja številne možnosti (kulturne, turistične in rekreacijske) za aktiven prostodnevni obisk.

H4: Živali, ki so v bližnjem stiku (sosednje obore ali terarijske posode) z opazovano živaljo, moteče vplivajo na doživljanje živali in pogovore obiskovalcev o izbrani živali.

Plakati, etikete in nalepke, ki se pojavljajo pred terarijsko posodo ali oboro, obiskovalcu ponudijo zgolj osnovne informacije o opazovani živalski vrsti. Prikazane informacije navadno obsegajo sistematsko uvrstitev in anatomske ali razvojne posebnosti izbrane živalske vrste.

Atraktivnost, karizmatičnost, dinamika gibanja, predhodne predstave in znanje ter postavitev terarijske posode ali obore so dejavniki, ki vplivajo na to, ali bo pogovor potekal v smeri opazovane živali ali pa bo pozornost relativno hitro preusmerjena na drugo žival. Pri opazovanju modrasov so obiskovalci svojo pozornost pogosto preusmerili na sosednji terarijski posodi, kjer sta bila kameleon (leva stran) in gož (desna stran). Podobne preusmeritve pozornosti so bile zaznane tudi pri opazovanju šimpanzov in morskih levov, čeprav je bila frekvenca pogostosti bistveno nižja kot pri modrasu.

H5: Ker je ob oborah malo informacij o živalih, obiskovalci usmerjajo in vodijo pogovore predvsem na podlagi lastnih predstav in izkušenj z živalmi, kar je razlog za izražanje mnogih napačnih predstav o živalih.

Pri vseh živalskih vrstah so pogovori v določenih situacijah potekali na podlagi lastnih predstav in izkušenj z živalmi.

Napačne predstave so bile največkrat zabeležene pri pogovorih, ki so obsegali pogovorne kategorije:

- Kategorija 52 – zorno pogovorno ime in kategorija 54 – napačno poimenovanje:

Primer pogovora pri opazovani živali: Morski lev

X: »Morski lev je največji tjučenj.« (oseba morskega leva identificira kot največjega pripadnik živalske vrste tjučenj)

X1: »Poglej ribico.« (oseba morskega leva identificira kot ribo in ne kot morskega sesalca)

X2: »Morski lev ali tjučnji, saj to je eno in isto.« (oseba taksonomsko izenači tjučnja in morskega leva)

- Kategorija 66 – posmeh in žalitev in kategorija 67 – oponašanje živalskih glasov:

Primer pogovora pri opazovani živali: Šimpanz

X: »Oči je kot ena velika opica. Uuuuuuaaa.« (otrok oponaša opico)! (oseba primerja svojega očeta z opico)

X1: »Poglej, kake zize ima.« (oseba narečno, žaljivo poimenuje prsni koš opice)

- Napačne predstave o funkciji določenega dela telesa:

Primer pogovora pri opazovani živali: Modras

X: »Glavo ima na obeh straneh.«

X1: »Sika z jezičkom.« (oseba je prepričana, da jezik kače proizvaja sikajoč zvok)

X2: »Kača te piči.« (oseba je poudarila dejstvo, da je kača nevarna žival, pri čemer je v stavku omenila, da kača piči in ne ugrizne)

Napačne predstave obiskovalcev o izbranih živalskih vrstah so po naših dognanjih posledica več dejavnikov: neustrezne distribucije informacij o izbrani živalski vrsti in napačno usvojenim znanjem v preteklosti bodisi v procesu formalnega ali neformalnega izobraževanja.

7 POVZETEK

Vsakdanje besedno sporazumevanje je torej zgolj eden od načinov vključitve posameznika v proces socializacije, ki je sestavljen iz različno strukturiranih krogov, ki ga sestavljajo različne družbene skupine. Funkcija, namen in vsebina pogovorov so vedno pogojeni z zunanjimi okoliščinami, v katerih se udeleženec pogovora nahaja. Vsebina pogovora tako velikokrat podaja realno predstavo posameznika o situaciji, ki je izzvala besedni odgovor, ne glede na to, ali gre zgolj za enosmerno sporazumevanje (monolog, predavanje) ali dvosmerni dialog.

Z našo raziskavo smo želeli preveriti in analizirati vsebine pogovorov obiskovalcev ljubljanskega živalskega vrta za tri izbrane živalske vrste: modrasa (*Vipera ammodytes*), morskega leva (*Zalophus Californianus*) in šimpanza (*Pan troglodytes*). V sklopu raziskave so bili analizirani pogovori 540 oseb, od katerih je bilo 137 moških, 169 ženskih in 234 otrok.

Vse pogovore obiskovalcev ljubljanskega živalskega vrta smo zabeležili s pomočjo avdio pripomočka – diktafona. Obiskovalci so bili na snemanje pogovorov opozorjeni z ustrezno postavljenim plakatom pred informativno tablo izbrane živalske vrste. Zabeleženi pogovori so bili nato iz zvočnega zapisa pretvorjeni v pisno obliko, na podlagi katere sta bili v nadaljnjem procesu opravljeni kvalitativna in kvantitativna analiza podatkov.

Rezultati analize vsebin pogovorov so pokazali, da je vsebina pogovorov obiskovalcev živalskega vrta večinoma pogojena z namenom obiska, spolom udeleženca, predhodnim znanjem, predstavami, stereotipi in stališči udeležencev o izbrani živalski vrsti.

Pogovori vseh obiskovalcev so imeli večinoma zabavno vlogo, čeprav smo v nekaterih primerih lahko zabeležili vzorce vedenja, značilne za arhetipsko opredeljevanje moškega in arhetipsko opredeljevanje ženske. Ženske so zaradi težnje po oblikovanju dobrih medosebnih odnosov in ekstrovertiranem vedenju velikokrat prevzele izobraževalno vlogo, medtem ko so se moški intenzivneje udeleževali pogovorov, ki so bili osredotočeni na dinamiko živali. Širši izbor pogovornih vsebin je bil zabeležen med osebami, ki niso pripadale isti družini. Prav tako smo opazili, kako lahko neustrezna prostorska razporeditev opazovane živali vpliva na preusmeritev obiskovalčeve pozornosti na bolj dinamično in vizualno atraktivnejšo živalsko vrsto.

Smiselno bi bilo proučiti celotno postavitve ljubljanskega živalskega vrta. Neekonomična in iracionalna razporeditev terarijskih posod, ograd in obor pri obiskovalcih mnogokrat poskrbi za takojšnjo preusmeritev pozornosti z mirnejše ali manjše živalske vrste na aktivnejšo ali večjo živalsko vrsto. Menimo tudi, da bi bilo smiselno podrobneje raziskati razloge za primanjkljaj konstruktivnega izobraževalnega sporazumevanja v živalskem vrtu znotraj osnovne družine. Ekonomski in socialni trendi v novem stoletju družini niso ravno naklonjeni, zaradi česar posledično družina izgublja svojo prvotno vlogo. Družina ni več okolje, ki omogoča zdrav razvoj osebnosti. Ekstremni delovni pogoji odraslim zelo omejujejo njihov prosti čas, ki je bil doslej namenjen vzgajanju in izobraževanju otrok, socializaciji in druženju. Vzgojno-izobraževalna vloga se torej iz družine postopoma prelaga na druge izobraževalne institucije in organizacije, s katerimi se vsi srečujemo tako v procesu formalnega kot tudi v procesu neformalnega izobraževanja.

8 VIRI

- Clayton, S., Fraser, J., Saunders, C. D. (2009). Zoo Experiences: Conversations, Connections and concern for animals. *Zoo Biology*, 28(1), 377–397.
- Barney, E. C., Mintzes, J. J and Yen C. F. (2005). Assessing knowledge, attitudes, and behavior toward charismatic megafauna: The case of dolphins; The journal of environmental education, Vol 36, No 2, 41–55.
- Eagly, A.H and Dielman, A.B. (1997). The accuracy of gender stereotypes: A dilemma for feminism. *International review of social psychology*, 2, 11-30.
- Furlan, I. (2008). Živalski vrt Ljubljana v prihodnosti. *Mama*, 11 (124).
- Hönigsfeld, M. idr. (1986). ZOO Ljubljana. Ljubljana: DZS.
- Kellert, S. R. (1999): American perceptions of marine mammals and their management. Washington, DC: The humane society of the United States.
- Kreiner, G. 2007. The Snakes of Europe: All Species from West of the Caucasus Mountains. Frankfurt am Main, Edition Chimaria: 317.
- Moss, A. in Esson, M. (2010). Visitor interest in zoo animals and the implications for collection planning and zoo education programmes. *Zoo Biology*, 29(6), 715–731.
- Mršič, N. 1997. Plazilci (Reptilia) Slovenije. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo: 167.
- Patrick, P. G. and Tunnicliffe, S. D. (2013). Zoo Talk, Springer Dordrecht Heidelberg New York London.
- Preston-Mafham R. and Blandford, K. (1992). Primates of the world.
- Puklek, Levpušček, M., Zupančič, M. (2009). Osebnostni, motivacijski in socialni dejavniki učne uspešnosti. Ljubljana. Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Reade, L. S. in Waran, N. K. (1996). The modern zoo: How do people perceive zoo animals? *Applied Animal Behavior Science*, 47(1), 109–118.
- Sagadin, J. (2003). Statistične metode za pedagoge. Maribor, Obzorja: 470 str.

Shackley, M. (1990). Manatees and tourism in southern Florida: Opportunities or threat? Proceedings in the 1990 Congress on cotal and marine tourism, 2, 311–316.

Tizard, B., Hughes, M., Pinkerton, G., Carmichael, H. (1983). Children's questions and adults' answers. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 24(2), 269–281.

Tunnicliffe, S. D. 1995a. Zoo talk: The content of conversations of family visitor groups whilst looking at live animals. 1995 AZA. Annual conference proceeding, 645–647.

Tunnicliffe, S. D. 1996. Conversations within primary school parties visiting animal specimens in a museum and zoo. *Journal of Biological Education*, 30(2), 130–141.

Tunnicliffe, S. D. 2009. Engaging the interest of zoo visitors as a key to biological education, *IZE JOURNAL*, NR. 45: 18–20.

Westermann, G. (1977). Fauna Europas, Bestimmungsllexikon, Druckerei und karographische anstalt GmbH &Co., Braunschweig.

Morski lev Kalle je pripotoval v Ljubljano (2012). Dostopno na : <http://www.rtv slo.si/zabava/zanimivosti/morski-lev-kalle-je-pripotoval-v-ljubljano/175096>.

Klanec pri Kozini, Vas Klanes v zgodovini in legendi (2012). Dostopno na: <http://www.klanec.si/>.